

Bijlage I. Afkortingen en organisaties

AVIQ	Agence pour une Vie de Qualité (Waals agentschap voor een kwaliteitsvol leven)
BAPB	budget voor persoonlijke assistentie (Persoonlijk assistentiebudget)
BDF	Belgian Disability Forum
CAWaB	Collectif Accessibilité Wallonie-Bruxelles
CCPH	Sectie 'Personen met een Handicap' van de Brusselse Franstalige Adviesraad voor Welzijnzorg en Gezondheid (van de Franse Gemeenschapscommissie)
COCOF	Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
COCOM	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
RvE	Raad van Europa
NHRPH	Nationale Hoge Raad voor personen met een handicap
De Lijn	Vlaamse Vervoermaatschappij
DSL	Dienst voor een zelfbepaald leven (Dienststelle für Selbstbestimmtes Leben)
FEDASIL	Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers
FOREM	Office wallon de la formation professionnelle et de l'emploi (Waalse arbeidsbemiddelingsdienst)
IGVM	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
RIZIV	Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering
Inter	Agentschap Toegankelijkheid Vlaanderen
Iriscare	Bicommunautaire Dienst voor Gezondheid, Bijstand aan Personen en Gezinsbijslag van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
MFC's	Multifunctionele centra
OTW	Opérateur du transport de Wallonie
Phare	Service Personne Handicapée Autonomie Recherchée (van de Franse Gemeenschapscommissie)
PBM	Persoon met beperkte mobiliteit
EU	Europese Unie
UNCRC	VN-verdrag inzake de rechten van het kind
UNCRPD	VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
UNIA	Interfederaal gelijkkansencentrum
SERV	Sociaal-Economische Raad Vlaanderen
NMBS	Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen
FOD	Federale Overheidsdienst
MIVB	Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

VSB

Agentschap Vlaamse sociale bescherming

Bijlage II. Referenties

¹ Decreet van 25 april 2014 houdende de persoonsvolgende financiering voor personen met een handicap en tot hervorming van de wijze van financiering van de zorg en de ondersteuning voor personen met een handicap

² Zie het decreet van 17 januari 2014 betreffende de inclusie van personen met een handicap en de uitvoeringsbesluiten ervan

³ Decreet van 13 december 2016 tot oprichting van een dienst van de Duitstalige Gemeenschap voor zelfbeschikkend leven

⁴ - Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Ordonnantie van 8 december 2016 betreffende de integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: "personen met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving"

- GGC: Ordonnantie van 23 december 2016 houdende integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie: "personen met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hen in wisselwerking met diverse drempels kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving"

- FGC: Decreet van 17 januari 2014 betreffende de inclusie van personen met een handicap: "persoon met een of meerdere gebreken die voortvloeien uit een langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke beperking die hem, in wisselwerking met diverse drempels, kunnen beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de maatschappij"

⁵ Ontwikkeling van een instrument voor de beoordeling van de ondersteuningsbehoeften in handicapsituaties: <https://hiva.kuleuven.be/nl/nieuws/nieuwsitems/Ontwikkeling-instrument-evaluatie-ondersteuningsbehoeften-handicapsituaties>

⁶ Decreet van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid

⁷ De horizontale gelijkekansenbeleidsplannen van de vorige legislatuur (2015-19) kunnen worden geraadpleegd op de website van het Vlaamse gelijkekansenbeleid: www.gelijkekansen.be/wie-werkt-mee/binnen-de-vlaamse-overheid/doelstellingenkader (nl)

⁸Raadpleegbaar op de website van equal.brussels: <http://equal.brussels/charte-handistreaming>

⁹Ordonnantie van 8 december 2016 betreffende de integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; Ordonnantie van 23 december 2016 houdende integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie; Decreet van 15 december 2016 van de Franse Gemeenschapscommissie houdende integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van de Franse Gemeenschapscommissie.

¹⁰ Er is één project voor elk regeringslid. Voor meer informatie, raadpleeg de brochure 'Hoe werk ik een handistreaming-beleid uit in mijn kabinet en mijn administratie?', april 2019: https://cawab.be/IMG/pdf/brochure_handistreaming_nl.pdf

¹¹ Binnen het VAPH nemen personen/gebruikers met een handicap deel via advies- en overlegorganen waarin erkende gebruikersorganisaties zijn vertegenwoordigd.

Het oprichtingsdecreet van Inter voorziet ook in de structurele deelname van mensen met een handicap aan de werking ervan. Door de oprichting van het VLOT (Vlaams Overlegplatform

Toegankelijkheid) integreert Inter de expertise van gebruikers en stimuleert het de interactie tussen gebruikers, professionals en beleidsmakers.

Binnen Werk wordt de gebruikersparticipatie bij decreet gewaarborgd via het Gebruikersoverleg Handicap en Arbeid (GOHA), dat personen met een handicap en chronisch zieken vertegenwoordigt in de Commissie Diversiteit van de SERV.

Binnen het onderwijs worden beheersovereenkomsten gesloten met de koepelorganisaties van ouderverenigingen (o.a. ouders van leerlingen met een handicap) en is er een beperkte vertegenwoordiging van ouders en belangengroepen in de Vlaamse Onderwijsraad. Er wordt momenteel nagedacht over de wijze waarop de beleidsparticipatie in het onderwijs kan worden versterkt in het decreet betreffende de integratie van een overlegplatform voor personen met een handicap en het onderwijs.

¹² Een referentiekader voor een uitgebreid en geïntegreerd gemeentelijk beleid inzake toegankelijkheid, bijvoorbeeld, waarbij de betrokkenheid van ervaren deskundigen en lokale adviesraden voor personen met een handicap een belangrijk uitgangspunt is. De vertaling van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (IVRPH) naar lokaal recht is één van de factoren in het hoofdstuk over beleid en strategie. In het memorandum 'Samenwerken aan een toegankelijke gemeente' die Inter voor de gemeenteraadsverkiezingen verspreidde, was het betrekken van ervaringsdeskundigen ook een duidelijke richtlijn.

¹³ GRIP vzw is een organisatie die opkomt voor de fundamentele rechten van personen met een handicap in Vlaanderen.

¹⁴ De non-profit organisatie, Onze Nieuwe Toekomst (ONT), waarin projectmatig wordt geïnvesteerd, richt zich op de beleidsparticipatie van personen met een verstandelijke beperking.

¹⁵ Zie https://www.galilex.cfwb.be/document/pdf/39922_003.pdf

¹⁶ Zie https://www.galilex.cfwb.be/document/pdf/42994_000.pdf

¹⁷ Het Waals Agentschap voor Levenskwaliteit AVIQ bepaalt via de beheersovereenkomst (2017-2022) dat de Conseil de Stratégie et de Prospective en de Sociaal-Economische Raad van Wallonië hun opdracht uitvoeren zoals vastgelegd in de decreten van 3 december 2015 en 16 februari 2017 tot wijziging van het kaderdecreet van 6 november 2008 houdende rationalisatie van de adviesverlenende functie voor de aangelegenheden geregeld krachtens artikel 138 van de Grondwet en diverse bepalingen met betrekking tot de adviesfunctie.

¹⁸ Zie artikel 5, lid 4, en artikel 5/2, lid 5, van het Decreetgevend CWASS

¹⁹ Zie artikel 5/1, § 1, 1°, van het Decreetgevend CWASS

²⁰ Zie het decreet van 15 december 2016 houdende de integratie van de dimensie handicap in de beleidlijnen van de Franse Gemeenschapscommissie en het uitvoeringsbesluit.

²¹ Zie artikel 4 van het decreet Handistreaming.

²² Zie artikel 8 van het decreet Handistreaming. Aan het begin van de nieuwe legislatuur (eind 2019) werd er een plan vooropgesteld.

²³ Om de voorwaarden van het VPRH na te komen, wordt bovendien in de loop van 2020 een niet-permanente deskundigengroep (artikel 5, lid 4, van het Decreetgevend CWASS) opgericht. De groep bestaat uit vertegenwoordigers van zowel personen met een handicap als van de sector. Daarnaast ambieert de beleidsverklaring 2019-2024 een adviserende rol toe te kennen aan de drie AVIQ-afdelingscomités (waaronder het afdelingscomité Handicap), in plaats van de Conseil de Stratégie et de Prospective. De opdrachten van de betrokken organen worden in de loop van 2020 aangepast. Ook wordt door het AVIQ een driejarig rapport opgesteld over de toepassing van "handistreaming"

door de Waalse instellingen van openbaar nut. Het et rapport benadrukt de bijdrage van het decreet aan de mentaliteitsverandering en aan de transversale versterking van het overheidsbeleid.

²⁴ Zie het uitvoeringsbesluit van 14 september 2017 en het benoemingsbesluit van 21 maart 2018.

²⁵ De ordonnantie van 25 april 2019 houdende diverse bepalingen betreffende gezondheid, bijstand aan personen en gezinsbijslag

²⁶ De evaluatiestudie omvat een vergelijking met de wetgeving van de buurlanden en een analyse van de rechtspraak op basis van het gelijkkansen decreet. Daarnaast worden een aantal specifieke deelvragen gesteld, die enerzijds voortkomen uit de bezorgdheid van de burger en het Vlaams Parlement en anderzijds uit de effectbeoordeling die het resultaat is van de federale evaluatie-oefening van de wetten inzake non-discriminatie.

²⁷ De resultaten zullen in mei 2020 beschikbaar zijn.

²⁸ Art. 3 van het Decreet van het Waals Gewest van 30 april 2019 tot wijziging van het decreet van 6 november 2008 betreffende de bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie en het Gerechtelijk Wetboek

²⁹ Art. 214bis van de Brusselse huisvestingscode.

³⁰ Krachtens artikel 52 van de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, *B.S.* 30 mei 2007.

³¹ Het rapport is beschikbaar op: https://www.unia.be/files/Documenten/Aanbevelingen-advies/Commission_d%c3%a9valuation_de_la_l%c3%a9gislation_f%c3%a9d%c3%a9rale_relative_%c3%a0_la_lutte_contre_les_discriminations.pdf

³² Zie § 344 van het eerste tussentijdse verslag.

³³ Tijdens het event heeft een debat plaats gevonden tussen de staatssecretaris van Gelijke Kansen Zuhail Demir, Catalina Devandas Aguilar (speciaal rapporteur voor de rechten van personen met een handicap), María Soledad Cisternas Reyes (speciaal gezant voor personen met een handicap en toegankelijkheid), Mohamed Khaled Khiari (ambassadeur van Tunesië bij de VN) en Shantha Rau Barriga (directrice van de afdeling Rechten van personen met een handicap van Human Rights Watch).

³⁴ Het plan is een vertaling van de Gender Mainstreaming Act van 2007.

³⁵ Het verslag, verscheen op het eind van de regeerperiode, over het gevoerde beleid overeenkomstig de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking plaatsvond: https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/gm_rapport_de_fin_de_legislature_final.pdf

³⁶ Het decreet van 7 januari 2016 betreffende de integratie van de genderdimensie in alle beleid van de Franse Gemeenschap

³⁷ Decreet houdende uitvoering van de resoluties van de Vrouwenconferentie van de Verenigde Naties die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de gewestelijke beleidslijnen

³⁸ Besluit van de Waalse regering van 8 januari 2015 tot uitvoering van artikel 6 van het decreet van 11 april 2014;

Decreet van 3 maart 2016 betreffende de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de gewestelijke beleidslijnen, voor de aangelegenheden geregeld krachtens artikel 138 van de Grondwet;

Besluit van de Waalse Regering van 29 juni 2017 houdende uitvoering van artikel 4, 2° van het decreet 3 maart 2016 betreffende de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de gewestelijke beleidslijnen, voor aangelegenheden geregeld krachtens artikel 138 van de Grondwet.

³⁹ In Wallonië heeft het AVIQ, in samenwerking met de vzw Garance, zelfverdedigingsworkshops voor personen met een handicap georganiseerd. Naar aanleiding van dit initiatief is een Europees project, "No Means No" (2020-2022), gestart waarin vrouwen door middel van zelfverdedigingsopleidingen, toegankelijke informatie en preventieve instrumenten zich ontwikkelen en beschermen, tegen verschillende soorten geweld. Daarnaast is het de bedoeling om hulpverleners, in het gebied van preventie, op te leiden deze vrouwen met een handicap te empoweren.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft het project "Femmes en situation de handicap mental, actrices de leur sécurité" van de vzw Garance gesubsidieerd (subsidiebedrag: € 12.000 in 2017 en € 7.400 in 2019). Dit project heeft tot doel vrouwen met een verstandelijke beperking te helpen om zichzelf tegen geweld te kunnen beschermen. In het kader van dit project werd een groep van vrouwen met een verstandelijke beperking opgeleid met behulp van een interactieve methodiek. Resultaten: Ontwikkeling van een handleiding en een toolkit en opleiding van peer-lesgevers. Deze resultaten werden voorgesteld tijdens een studiedag onder de noemer "No means no", in oktober 2018, bij Amazone. De lesgevers met een handicap deelden hun ervaringen met een 75-tal aanwezige deelnemers. Verschillende interventies zijn online beschikbaar: <http://www.garance.be/spip.php?rubrique90>

In de Duitstalige Gemeenschap organiseerde de DSL in 2017 en 2018 een zelfverdedigingscursus voor vrouwen met een handicap. Het doel was om het zelfvertrouwen en de assertiviteit van deze vrouwen te verhogen.

⁴⁰ VN Doc. CRC/C/BEL/5-6, 16 maart 2018.

⁴¹ Naar aanleiding van een studie uit 2015 over vrijetijdsactiviteiten voor kinderen en jongeren met een handicap werden beleidsaanbevelingen geformuleerd en werd een werkinstrument ontwikkeld voor meer inclusief jeugdwerk.

⁴² Krachtens het Decreet van 21 december 2017 houdende de subsidiëring van bovenlokaal jeugdwerk, jeugdhuizen en jeugdwerk voor bijzondere doelgroepen

⁴³ De overgrote meerderheid van de kinderen die een SAS'J bezoeken (gespecialiseerde onthaaldienst wonen in gezinsverband. De SAS'J's moeten voor meer inclusieve levenstrajecten echter samenwerken met het reguliere netwerk (bijvoorbeeld de integratie op school).

⁴⁴ Met betrekking tot residentiële diensten voor jongeren 'SRJ' zijn er in de oproepen voor infrastructuurprojecten voorwaarden opgenomen. Er heerst een verlangen naar meer "normale" levensstijlen, met een focus op kleinere wooneenheden en meer aparte infrastructuur. De nieuwe SRJ-regelgeving maakt het begeleiden van projecten ook mogelijk om in de leefomgeving van jongeren om hun integratie in de gemeenschap te bevorderen.

⁴⁵ In 2017 heeft deze cel 551 mensen kunnen opvolgen, waarvan 398 in noodsituaties. Voor 325 mensen kon een oplossing worden gevonden, waarvan 130 in het systeem van nominatieve plaatsen. In 2018 werden 537 mensen (waarvan 396 in een noodsituatie verkeerden) opgevolgd. Voor 328 kon een oplossing worden gevonden (waarvan 129 in het systeem van geregistreerde plaatsen).

⁴⁶ De begrotingsmiddelen voor het beheer van prioritaire gevallen door de cel 'complexe invaliditeits- en noodsituaties' binnen het AVIQ, bedroegen € 31.000.000 in 2017. Er werd € 5.000.000 toegewezen aan het creëren van nieuwe plaatsen in residentiële diensten. Er werd € 50.000.000

toegewezen aan toegankelijkheid, autonomie en deelname aan het gemeenschapsleven 'Ensemble Rénovons les Institutions pour les Citoyens Handicapés' (ERICH).

⁴⁷ Besluit van de Vlaamse Regering van 26 februari 2016 houdende erkenning en subsidiëring van multifunctionele centra voor minderjarige personen met een handicap

⁴⁸ Van alle personen die in het MFC werden opgevangen, bracht 88% er minder dan 60 nachten door, 23% meer dan 200 nachten, 10% meer dan 300 dagen en 2% het hele jaar door.

ÂGE	OUI (n)	OUI (%)	NON (n)	NON (%)	TOTAL (n)
0 - 5	36	4,31%	800	95,69%	836
6 - 11	208	12,46%	1461	87,54%	1669
12 - 17	366	18,80%	1581	81,20%	1947
18 +	122	12,14%	883	87,86%	1005
⁴⁹ TOTAL	732	13,41%	4725	86,59%	5457

⁵⁰ Voorbeelden:

- "Zit u hier voor iets tussen" (2016): bewustmakingscampagne om het grote publiek bewust te maken van de gevolgen van discriminatie en vooroordelen
- "Doof en Senior" (2018): bewustmakingscampagne voor de rechten van dove senioren.
- "Burgemeesters voor iedereen" (2018): bewustwordingscampagne van Inter over het belang van een inclusieve gemeente in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen.
- "Iedereen toegankelijk" (2018) en "Toegankelijkheid, iedereen wint" (2019): bewustmakingscampagnes van Inter en Radio 2 waarin oplossingen voor meer toegankelijke diensten, reizen, publieke omgevingen en vrijetijdsbeleving werden verzameld via een wedstrijdformule.

⁵¹ zie <https://wikiwiph.aviq.be>

In 2017 telde de website wikiwiph.aviq.be meer dan 366 informatiefiches. Gemiddeld werden 13.000 pagina's per maand geraadpleegd, wat neerkomt op 156.000 pagina's per jaar.

"Ich bin zuerst einmal ein M E N S C H : Eine Einführung in die UN-Konvention über die Rechte von Menschen mit Behinderung", zie https://selbstbestimmt.be/wp-content/uploads/2020/01/DPB_Brosch%C3%BCre_Ich-bin-zuerst-ein-Mensch-A4_4c_leichte_Version-1.pdf (de)⁵²

Deze publicatie is ook beschikbaar in een Easy Read versie. De DSL organiseert ook verschillende seminars per jaar om de overeenkomst en de daaruit voortvloeiende rechten voor te stellen en toe te lichten. Zij organiseert ook seminars om mensen actief in de handicapsector te sensibiliseren en hen te informeren over bepaalde vormen van handicap.

⁵³ Bijvoorbeeld: www.handiwatch.be, het enige instrument in Vlaanderen dat inzet op een correcter beeld van mensen met een handicap in de traditionele en nieuwe media.

⁵⁴ 'making of' (2016) uit de tv-serie Tytgat Chocolat - acteurs met een verstandelijke handicap

⁵⁵ Theatervoorstelling Tiresias (2017) over het stigma van armoede en visuele beperking, met een lessenpakket voor scholen.

⁵⁶ 'De Clichékillers'(2017), een wedstrijd voor studenten journalistiek. Zie www.declichekillers.be

- de vernieuwing van de deskundigendatabase , vergezeld van een reclamecampagne 'Op zoek naar een nieuw gezicht' (2018). Zie www.expertendatabank.be

⁵⁷ 'Inclusie en participatie van personen met een beperking in Vlaanderen: de presentatie van mensen met een beperking in de Vlaamse media en Inclusie', 2012-2016

⁵⁸Zie www.steunpuntgelijkekansen.be/wp-content/uploads/SGKB-Werkpakket-D1-1-PERSOONLIJKE-NARRATIEVEN-VAN-MENSEN-MET-EEN-BEPERKING.pdf (2016) (nl)

⁵⁹ 'Jo' van Jean-Sébastien Poncelet, die het verhaal vertelt van vriendschap en wederzijdse hulp tussen twee jongens die naar dezelfde school gaan, een kind dat geslagen wordt door zijn vader en een autistische schoolkameraad.

'Pas grave' van Corine Hoex, die het thema verschil in de familiale omgeving aansnijdt, met muziek gebracht door vzw 'Le plaisir du texte' (een QR-code op het einde van het boekje verwijst naar de audioversie).

'La boum de John-John' de Mathieu Pierloot, een pedagogisch hulpmiddel ontworpen voor leerlingen uit het gedifferentieerd onderwijs.

Zie www.fureurdelire.cfwb.be/

⁶⁰ Zo organiseert het AVIQ elk jaar een fietstocht in het kader van de Tour de Wallonie (TRW) of de Tour de France, met ook een "buitengewone supporters"-dag voor mensen met een handicap. Deze evenementen geven zichtbaarheid aan de participatie van personen met een handicap aan vrijetijdsactiviteiten. Daarnaast bieden ze ook de mogelijkheid aan deze personen om gezellig samen te zijn.

⁶¹ - De campagne 'Handicap en tewerkstelling' in 3 fasen, waarvan één tijdens de Week van de Tewerkstelling van Personen met een Handicap: verspreiding van berichten op sociale netwerken (LinkedIn en Facebook) om de bewustwording te vergroten en goede praktijken te delen;

- De campagne 'Bienvenue aux chiens d'assistance' (hulphonden zijn welkom), een campagne uitgezonden op radio, TV en sociale media. Deze campagne had tot doel de positieve perceptie van assistentiehonden te vergroten en de hoffelijkheid ten aanzien van deze dieren te bevorderen. Tijdens deze campagne was het mogelijk een sticker te bestellen om te plaatsen bij de inkomdeur van openbare gebouwen om toegankelijkheid te verbeteren;

- De campagne 'Elle est où la différence ?' die de personen met een handicap in de eerste plaats als kind, broer, man ... voorstelt en de tentoonstelling 'Ma famille en photo' die op verschillende plaatsen in Wallonië wordt georganiseerd.

⁶² "Bxl Inclusive" (gelanceerd op 3.12.18), dit project sluit aan bij het streven naar een inclusiever Brussel. Voor de gelegenheid werden een videoclip en een webpagina gemaakt, in samenwerking met de leden van de Adviesraad voor mensen met een handicap van de stad: <https://www.brussel.be/BXLIclusive>.

⁶³ Het project van vzw Autonomia omvat een veertigtal creaties in verscheidene vormen, gaande van pictogrammen tot woordbeelden, beeldhouwwerken, street art, enz. Deze werken brengen de bezoeker in contact met het thema handicap, hier gesymboliseerd door het universele pictogram van de toegankelijkheid, dat in een veelheid van ongewone, grappige beelden werd gepresenteerd (thema's: toegankelijkheid, liefde, Brussel, Europa, beroemdheden). Bij de tentoonstellingen worden verklarende panelen geplaatst en op elke locatie kan een 'vernissage' worden georganiseerd, waarbij de aanwezige kunstenaars hun benadering toelichten en vragen beantwoorden. Schoolbezoeken kunnen ook op voorhand gereserveerd worden.

⁶⁴ De basistraining voor coaches bevat een module over de inclusie van mensen met een handicap om de bewustwording van sportcoaches te vergroten en om tegelijkertijd de inclusie van mensen met een handicap in de sportbeoefening en de sportclubs mogelijk te maken. Coaches kunnen leren op die manier hoe ze sporters met een handicap het beste kunnen begeleiden en ondersteunen.

⁶⁵ Onder andere over inclusief beleid, werk, inkomensongelijkheid en onderwijs. Zie www.gripvzw.be/nl/categorie/60/sensibilisatieacties

⁶⁶ Het geheel aan nieuwe regels werd in 2015 onderworpen aan enerzijds een herziening door twee gespecialiseerde verenigingen en anderzijds aan het advies van de NHRPH. De ontvangen adviezen zijn met redenen omkleed.

⁶⁷ ongeacht of het om overheidsbeambten of andere personen belast met overheidsopdrachten gaat voor aanneming van diensten voor de Regie der Gebouwen.

De nieuwe regeling is als volgt:

- grotendeels elk nieuwbouw- of renovatieproject van gebouwen die eigendom zijn van de Regie der Gebouwen
- en slechts gedeeltelijk:
 - o restauratie van geklasseerd federaal erfgoed, volgens de specifieke kenmerken van elk gebouw,
 - o en de eerste installatiewerkzaamheden aan de gehuurde gebouwen, volgens de specifieke kenmerken van elk huurcontract.

In mei 2019 werd een infosessie gehouden voor de ambtenaren die verantwoordelijk zijn voor de toepassing van deze nieuwe voorschriften. Deze infosessie zal binnenkort ook aan alle beambten van de Regie der Gebouwen worden gegeven.

⁶⁸ De elektronische formulieren komen op verzoek van Unia om een toegankelijk repertorium ter beschikking te stellen op basis van een gemeenschappelijke en betrouwbare diagnosemethode, een statistisch instrument en een besluitvormings- en prioriteringsinstrument voor het vastgoedbeheer van haar eigendommen en de renovatie van haar activa. Het eerste formulier, dat betrekking heeft op het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, werd in 2019 voltooid.

⁶⁹ In 2017 werd het sensibiliseringsdocument via het federale netwerk van UNCRPD-medewerkers verspreid naar alle klanten van de Regie der Gebouwen. De Regie der Gebouwen is van plan om telkens om de twee tot drie jaar een desgevallend bijgewerkte herinnering aan de verantwoordelijkheden van de bewoners te verspreiden.

⁷⁰ Deze beambten moeten verplicht een gespecialiseerde opleiding volgen. Daarnaast zijn er voor 2020 ook korte toegankelijkheidsstrainingen gepland voor alle gebouwontwerpers en -beheerders.

⁷¹ Inter heeft als opdracht het streven naar een integraal toegankelijke en inclusieve samenleving. Inter integreert en promoot daarbij de principes van Universal Design en treedt als katalysator op tussen gebruikers, professionelen en het beleid.

⁷² zie [https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-horizontaal-gelijkekansenbeleid-2015-2019-doelstellingenkader\(nl\)](https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-horizontaal-gelijkekansenbeleid-2015-2019-doelstellingenkader(nl)), operationele doelstelling 6.

⁷³ Inter zal ook het toegankelijkheidslabel voor kantoorgebouwen op grotere schaal promoten bij andere overheidsinstanties en privé-organisaties.

⁷⁴ Gebruiksvriendelijke informatie en vrije toegang voor alle mogelijke partners die geïnteresseerd zijn in het hergebruik ervan zijn in dit opzicht essentieel.

De databank Toegankelijk Vlaanderen (ToeVla) staat al meer dan tien jaar centraal in de voorbereiding, uitvoering en opvolging van het Vlaamse toegankelijkheidsbeleid. De database bevat gedetailleerde informatie over de daadwerkelijke toegankelijkheid van publiek toegankelijke gebouwen. Het betreft niet alleen de gebouwen van de verschillende overheidsdiensten, maar ook alle andere gebouwen die voor het publiek toegankelijk zijn, zoals hotels, culturele centra,

bibliotheken, congrescentra, restaurants en cafés. In de eerste instantie biedt de ToeVla-databank mensen met een handicap of hun hulpverleners betrouwbare en gedetailleerde informatie over de mate van fysieke toegankelijkheid in Vlaanderen en Brussel. Zij helpt bijvoorbeeld organisatoren bij hun zoektocht naar een toegankelijke locatie voor eventlocatie. Daarnaast kan de databank een geschikt instrument zijn voor beleidsmonitoring, doordat zij een beeld geeft van de knelpunten en aandachtspunten met betrekking tot de sectorspecifieke infrastructuur. Op die manier kan ToeVla een hefboom zijn voor toegankelijkheidsacties in de verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse regering.

⁷⁵ Het Waalse Toegankelijkheidsplan (plan accessibilité wallon) 2017-2019 bevat 28 maatregelen die transversaal zijn. Het plan bevat 6 krachtlijnen:

- Garanties bieden met betrekking tot de toepassing van het grondbeginsel van de universele toegankelijkheid;
- De toegankelijkheid van de administraties veralgemenen;
- Aanpassingswerken stimuleren die de toegankelijkheid bevorderen;
- Toegankelijke mobiliteit bevorderen;
- De autonomie van mensen thuis bevorderen door middel van aanpasbare woningen;
- Een maatschappelijk bewustzijn ten aanzien van toegankelijkheid tot stand brengen.

⁷⁶ Om meer rekening te houden met een persoon met een handicap bij het ontwerpen of aanpassen van woningen, evenals bij de toewijzing en de toegang tot huisvesting en de begeleiding tijdens het volledige huurtraject.

⁷⁷ Het richt zich tot 7 doelgroepen en gaat uit van 3 toegankelijkheidsniveaus. Het wordt uitgevoerd door 17 professionele toegankelijkheidsauditors van 6 erkende expertenbureaus. Mensen met bijzondere behoeften worden betrokken bij de implementatie, enerzijds via representatieve verenigingen die lid zijn van Access-i, en anderzijds via focusgroepen opgericht om de methodologie te evalueren. De gebruikers worden dus actief betrokken bij de methodologie in functie van de behoeften op het terrein.

⁷⁸ CAWaB overkoepelt handicapverenigingen en voert acties uit om de toegankelijkheid te bevorderen: informatie, ondersteuning, verstrekken van adviezen en aanbevelingen en het creëren van onderwijsinstrumenten.

⁷⁹ Bijvoorbeeld, vzw Plain-pied en AccessAndGo

⁸⁰ Zie de artikelen 4, 4° en 6, § 3 van het decreet van 16 november 2007.

Het programma richt zich tot onderwijsinstellingen georganiseerd of gesubsidieerd door de Franse Gemeenschap en beschikt jaarlijks over een budget van € 50 miljoen.

Om een beroep te kunnen doen op het Fonds voor de oprichting van plaatsen in de schoolgebouwen van het leerplichtonderwijs (€ 20 miljoen euro per jaar), voorziet een omzendbrief in prioriteitscriteria, waaronder aanpassingen om het gebouw inclusief en toegankelijk te maken voor leerlingen met een handicap.

⁸¹ De 'Guide d'aide à la conception d'un bâtiment accessible' (handleiding bij het ontwerp van overheidsgebouwen op het vlak van toegankelijkheid)

⁸² Naar aanleiding van de voorstelling van de resultaten van de audit aan de gebouwbeheerders, werden bilaterale sessies georganiseerd om voor elk gebouw acties op korte, middellange en lange termijn vast te leggen.

⁸³ Deze certificaat heeft betrekking op technische, architectonische, functionele en gedragsmatige aspecten.

⁸⁴ Zie Regionales Entwicklungskonzept der Deutschsprachigen Gemeinschaft, Band 5, Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft, 2019, Eupen, S. 209, url: [http://www.ostbelgienlive.be/PortalData/2/Resources/downloads/rek/Regionales Entwicklungskonzept_Band_5_REK_III.pdf](http://www.ostbelgienlive.be/PortalData/2/Resources/downloads/rek/Regionales_Entwicklungskonzept_Band_5_REK_III.pdf)

⁸⁵ Artikel 8 van Verordening EU 1300/2014

De werkgroep van 'PRM TSI Advisory Board' blijft de verschillende nationale uitvoeringsplannen analyseren en werkt aan een gemeenschappelijke lijst van prioriteiten en criteria. Na analyse komt de adviesraad opnieuw bijeen om de resultaten te bespreken. Op basis hiervan worden wijzigingen aangebracht, indien nodig.

⁸⁶ Belangrijke voorbeelden zijn de lopende totaalrenovaties van de grote stations Gent Sint-Pieter, Mechelen en van Brussel-Zuid. De toegankelijkheid wordt systematisch verhoogd bij iedere renovatie van een station of halte. Voor de komende jaren is het plan om jaarlijks gemiddeld 10 perrons aan te passen (tot 55 of 76 cm).

Wat het rollend materieel betreft, zal de aankoop van de nieuwe M7 rytuigen (ter vervanging van de oude M4 rytuigen) niet enkel zorgen voor een toename van het aantal aangepaste zitplaatsen, maar ook voor bevordering van de algemene toegankelijkheid. In het kader van de vernieuwing van de 'Break' locomotieven (gepland tot eind 01 2020) en vierdubbele treinstellen (gepland tot eind 2022) komen er ook maatregelen voor een verbeterde toegankelijkheid.

⁸⁷ Het mobiliteitsbeleid streeft ernaar alle bussen van De Lijn en 85% van de trams toegankelijk te maken tegen respectievelijk 2020 en 2025.

⁸⁸ Het nieuwe toegankelijkheidspitaal op de website van De Lijn werd in november 2017 gelanceerd.

⁸⁹ Het centrum brengt deskundigen van verschillende entiteiten uit het beleidsdomein samen om in samenwerking met Inter beleidsvoorstellen uit te werken, waaronder een monitoringsysteem.

⁹⁰ De website bevat een aparte webpagina gewijd aan het VN-verdrag. De onderliggende gegevens worden door Inter in opdracht van beleidsdomein MOW verwerkt in de MeerMobiel Monitor.

⁹¹ In 2018 werden 126 lijnen doorgelicht.

⁹² Om de toegankelijkheid van personen met een mobiliteitsbeperking te bevorderen, moet de OTW dit jaar een plan opstellen waarin het informatie en de schema voor de toegankelijkheid van het openbaar vervoer wordt opgenomen. Op basis hiervan zal tegen eind dit jaar een lijst met de meest relevante acties en hun geschat budget worden samengesteld.

⁹³ Het plan werd opgesteld door talrijke werkgroepen, waarin MIVB-technici, overheidsinstantie bevoegd voor mobiliteit en vertegenwoordigers van verenigingen zetelen. Het heeft betrekking op de diensten, het bestuur, de infrastructuur en het rollend materieel.

⁹⁴ Er is een taskforce opgericht om dit actieplan op te volgen. Er is ook een boordtabel ontwikkeld. Het toegankelijkheidsvademeccum voor de vernieuwing of de bouw van nieuwe metrostations met toegankelijke kantoren is bijna klaar. Momenteel komt een werkgroep van deskundigen bijeen om de allerkleinst mogelijke hiaten te identificeren. Zodra deze minimale waarde is vastgelegd, zal eind 2019 de voltooiing ervan worden gecontroleerd volgens hetzelfde proces als de veiligheidsregels in elke fase van het project.

⁹⁵ Voor elke niet-conformiteit wordt een advies geformuleerd om de inrichting aan te passen, samen met een kostenraming. Het plan omvat ook een voetgangersnetwerk dat per gemeente op 3 niveaus

wordt gestructureerd: de hoofdwegen, de verbindingswegen en het basisnetwerk. Deze prioritering van het voetgangersnetwerk is uitgevoerd op basis van het aantal bezoekers.

⁹⁶ De werken zijn vooral voorzien op de voetganger hoofd- en de verbindingswegen. Gemeenten kunnen subsidies aanvragen om deze wegen toegankelijk te maken (€ 500.000/jaar). Het Gewest heeft een 5-jarenplan opgesteld om de voetpaden toegankelijk te maken.

⁹⁷ Deze stoel werd gebruikt om een hele reeks vloerbekledingen te meten. Bij de voorstelling van deze resultaten hebben de PBM-verenigingen gevraagd om een handvest over de vereiste kwaliteit van de vloerbekledingen in voetgangerszones op te stellen, die door het gebruik deze 'inspectiestoel' kunnen geobjectiveerd worden. Het handvest zal aan de regering worden voorgelegd.

⁹⁸ - De Waalse huisvestingsmaatschappij 'Société wallonne du Logement' heeft een leidraad opgesteld voor openbare huisvestingsmaatschappijen om enerzijds gebruikers met een handicap wegwijs te maken en anderzijds hulp te bieden bij het ontwerpen van aanpasbare woningen. Deze leidraad is opgesteld door verenigingen die werken rond toegankelijkheid. Om in aanmerking te komen voor een projectsubsidie moet ten minste 30% van de gecreëerde openbare huisvesting aanpasbaar of aangepast zijn (Besluit van de Waalse Regering van 15 mei 2014 betreffende de toegankelijke woning, de aanpasbare woning en de aangepaste woning).

- Het SPW Mobilité et Infrastructures heeft toegankelijkheidsnormen verplicht laten opnemen in het impulskredietprogramma (ondersteuning van de gemeenten ter promotie van zachte mobiliteitsvormen met aandacht voor PBM-gebruikers). De toegankelijkheidsregels worden vaak gecontroleerd tijdens de projectanalyse. Het personeel bevoegd voor Mobiliteit en Infrastructuur in de gemeenten en het Gewest werd opgeleid door mobiliteitsadviseurs van Atingo. Zowel de SPW Mobilité als het AVIQ subsidiëren Atingo voor adviesverlening aan gemeenten en voor in het algemeen de ontwikkeling en verspreiding van goede praktijken op het gebied van toegankelijkheid.

⁹⁹ Zie Besluit van de Vlaamse regering van 5 juni 2009 tot vaststelling van een gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid.

¹⁰⁰ Geen van de 147 onderzochte bouwvergunningaanvragen voldeed aan alle voorwaarden van het toegankelijkheidsreglement. Acht dossiers waren volledig conform volgens het plan, maar bleken in de uitwerking uiteindelijk niet helemaal te voldoen.

¹⁰¹ Zie: <http://www.deadline24.be/>

¹⁰²Zie: <https://gelijkekansen.be/praktisch/campagnes/week-van-universal-design> (2016), <https://www.inter.vlaanderen/campagne-iedereen-toegankelijk> (2018) en <https://iedereen-wint.be/> (2019)

¹⁰³ Het Pachéco-gebouw heeft een aparte ingang voor aanvragers die niet via de gebruikelijke ingang het gebouw kunnen betreden. De aanvragers worden reeds geïnformeerd bij het onthaalcentrum en krijgen hieromtrent een informatieblad. Bovendien zijn alle verdiepingen toegankelijk voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Aan de receptie is bovendien een aangepaste balie voor mindervaliden.

¹⁰⁴ Bijvoorbeeld een persoon met een mobiliteitsbeperking of die nood heeft aan een specifieke zorg en ondersteuning of infrastructuur.

¹⁰⁵ Bijvoorbeeld een ruimte toegankelijk voor rolstoelen; een gespecialiseerd ziekenhuis in de buurt; verpleegkundige zorg, enz.

¹⁰⁶ Zie <https://www.risico-info.be>

¹⁰⁷ Zo zijn de educatieve videoclips van de nucleaire voorlichtingscampagne bijvoorbeeld voorzien van ondertiteling (zoals deze voorlichtingsvideo: <https://www.youtube.com/watch?v=a347xAe9kGE>)

en zijn er ook infografieken die het gepaste gedrag visualiseren (zoals hoe beschutting te zoeken: https://www.youtube.com/watch?v=rj_sVdFsMRQ).

¹⁰⁸ Zie www.be-alert.be

¹⁰⁹ Bijvoorbeeld per e-mail, SMS, voicemail, enz. In 2020 zullen nog meer media worden ingezet (websites, apps, elektronische informatiepanelen) om meer individuele alarmberichten via openbare waarschuwingskanalen te kunnen uitzenden (zie de videofragmenten in gebarentaal die uitleggen hoe men zich kan registreren voor BE-ALERT (<https://www.youtube.com/watch?v=uyWetSf4CWk>)).

¹¹⁰ Het doel van de conferentie was het delen van ervaringen en het ontwikkelen van concrete aanbevelingen op dit gebied. De voorzitter van het Directiecomité van de FOD Binnenlandse Zaken stelde enkele concrete acties voor die op dit gebied lopende zijn of nog worden ontwikkeld en riep op tot een maatschappelijke aanpak van het crisisbeheer.

¹¹¹ Wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid, (B.S., 14 juni 2013)

¹¹² Wet van 21 december 2018 houdende diverse bepalingen inzake justitie (B.S., 31 december 2018).

¹¹³ Zolang een persoon niet onder bescherming wordt geplaatst om een bepaalde handeling te verrichten, blijft hij of zij daartoe gerechtigd.

114

Gegevens over de rechtspositie, uitgesplitst naar jaartal, rechtspositie en motivering				
Rechtspositie	Verantwoording	Aantal per jaar*		
		2016	2017	2018
de persoon is ontvoegd (voor ongehuwde minderjarigen)	Uitspraak	1	1	
	gerechtelijke bescherming met betrekking tot goederen	2	5	3
	beschikking van de vrederechter	2	1	2
	gerechtelijke bescherming met betrekking tot de persoon	6	3	
	gerechtelijke bescherming met betrekking tot goederen en de persoon	9	15	5
de persoon wordt verlengd minderjarig verklaard;	uitspraak			11
de persoon is onbekwaam	beschikking van de vrederechter			1
de persoon is	uitspraak	1		

geïnterneerd in een instelling	beschikking van de vrederechter	1		1
onder tijdelijk bewind	beschikking van de vrederechter	1	3	42
onder bewind	uitspraak	27	21	15
	gerechtelijke bescherming met betrekking tot goederen	7.942	7.119	7.133
	beschikking van de vrederechter	6.511	5.986	5.723
	gerechtelijke bescherming met betrekking tot de persoon	239	273	300
	gerechtelijke bescherming met betrekking tot goederen en de persoon	5.030	5.350	6.146
* opgelet, er kunnen voor één persoon meerdere rechtsposities achtereenvolgens worden geregistreerd				
Bron: Nationaal register; observatiedatum 05/08/2019				

¹¹⁵ Artikel 496/2 van het Burgerlijk Wetboek.

¹¹⁶ 1 maart 2019. Inwerkingtreding van voornoemde wet van 21 december 2018.

¹¹⁷ Geregistreerd in een centraal register dat wordt bijgehouden door de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen.

¹¹⁸ Opheffing van artikel 492/5 van het Burgerlijk Wetboek.

¹¹⁹ Artikel 492/2 van het Burgerlijk Wetboek. Dit regime bestaat uit het versterken van de geldigheid van een door de persoon zelf verrichte handeling. Het is dus de persoon zelf die de handeling uitvoert, maar die moet worden bijgestaan bij het afronden ervan, bijvoorbeeld door een toestemming voor het uitvoeren van de handeling of categorie van handelingen of door een document mede te ondertekenen.

¹²⁰ De beheerder handelt dan in naam en voor rekening van de beschermde persoon.

¹²¹ Indien geregistreerd in het centraal register dat wordt bijgehouden door de Koninklijke Federatie van Belgische Notarissen.

¹²² Sinds 2019

¹²³ Namelijk vrederechters, advocaten, notarissen, ambtenaren van de burgerlijke stand, ambtenaren van het OCMW en advocaten van ngo's.

¹²⁴ "De nieuwe regelgeving inzake de bescherming van handelingsonbekwame volwassenen" werd in 2014, 2015 en 2016 verstrekt aan magistraten, griffiers, wettelijke vertegenwoordigers en openbare aanklagers.

¹²⁵ Het doel van deze opleiding is om rechters en justitiepersoneel correct te leren omgaan met mensen met een verstandelijke beperking, zowel in hun mondelinge als in hun schriftelijke communicatie.

¹²⁶ Door bijvoorbeeld een ambulance of het bewakingspersoneel van de gevangenis in te zetten wanneer de gevangene bijvoorbeeld een lichamelijke handicap heeft waardoor hij of zij zich niet zelfstandig kan verplaatsen. Een blinde of visueel beperkte gevangene kan een vergelijkbare specifieke ondersteuning krijgen. De advocaat van de gedetineerde kan ook tussenkomen in het kader van zijn ondersteunende of raadgevende opdracht, enz.

In het algemeen zal de hoorzitting worden voorbereid samen met verschillende interne diensten binnen de gevangenis (directie, griffie, PSD's, medische dienst, enz.) en externe diensten (zoals de gewestelijke hulpdiensten voor gedetineerden).

¹²⁷ Overeenkomstig artikel 16 van het decreet van 29 april 2019 houdende de oprichting van gerechtelijke kamers en juridische eerstelijnsbijstand.

Zo zal bijvoorbeeld bij de tewerkstelling op maat in het kader van de gemeenschapsdienst, de uurregeling of het elektronisch toezicht, rekening worden gehouden met de handicapfactor.

¹²⁸ Resolutie van 14 juni 2017

¹²⁹ In dit verband werd ook een projectoproep gelanceerd. Het doel is dat elke gedetineerde zorg draagt voor zijn gezondheid (overdracht van ziekten en seksueel overdraagbare aandoeningen, hygiënevoorschriften, enz.) en dat zij worden aangemoedigd om in te stemmen met de opsporingstests die de medische diensten aanbieden via de hoger genoemde verenigingen.

¹³⁰ Besluit van 21 juni 2018 (77/2018)

¹³¹ Met inbegrip van de kennisgeving van de tenlastelegging, het aanhoudingsbevel en vonnissen en arrestaties

¹³² Zie TITEL 6. *"Wijziging aan het nationaal register voor gerechtsdeskundigen en het nationaal register voor beëdigd vertalers, tolken en vertalers-tolken"* van de wet van 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen inzake informatisering van Justitie, modernisering van het statuut van rechters in ondernemingszaken en inzake de notariële aktebank

¹³³ 9 personen kunnen vanuit het Frans in gebarentaal tolken (en omgekeerd); 3 personen kunnen vanuit het Nederlands in gebarentaal tolken (en omgekeerd).

¹³⁴ Frans, Nederlands en Duits

¹³⁵ De wet van 28 oktober 2018 houdende verdere omzetting van de Richtlijn 2010/64/EU van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010 betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures en van de Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit 2001/220/JBZ, heeft de omzetting van de twee voorgenoemde richtlijnen aangevuld voor wat betreft het thema tolken en vertalen.

¹³⁶ aangeleverd door de rechtbank of via het Vlaams Communicatie-Assistentie-Bureau voor Doven.

¹³⁷ Zoals voor elke aanvrager

¹³⁸ Gesproken Franse taal ingevuld, liplezen, Frans ondertekend

¹³⁹ Wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt. Volgens artikel 8 is de toestemming van de patiënt voor de zorg zowel een wettelijke als een ethische vereiste. De Nationale Raad Orde der Artsen heeft deze principes overigens bevestigd in zijn advies van 17

november 2018 betreffende de eerbiediging van de vrije keuze van de arts en de toestemming voor de behandeling van geïnterneerde gedetineerden.

¹⁴¹ Zie de wet van 6 mei 2016 houdende internering en diverse bepalingen inzake Justitie (B.S. 13-05-2016); de wet van 6 juli 2017 houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijke recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie (B.S. 24-07-2017) en de wet van 5 mei 2019 houdende diverse bepalingen in strafzaken en inzake erediensten, en tot wijziging van de wet van 28 mei 2002 betreffende de euthanasie en van het Sociaal Strafwetboek (B.S. 24-05-2019).

¹⁴² Artikel 9 van de wet voorziet in 3 voorwaarden: 1° het plegen van een misdrijf of delict dat de fysieke of psychische integriteit van derden aantast of bedreigt; 2° het op het moment van de beslissing lijden aan een psychische aandoening die zijn of haar vermogen om zijn of haar handelingen te onderscheiden of te beheersen, opheft of ernstig beperkt; 3° het bestaan van een gevaar voor het plegen van nieuwe handelingen als bedoeld in 1° wegens zijn of haar psychische aandoening, eventueel in combinatie met andere risicofactoren.

¹⁴³ Cf. Artikel 2

¹⁴⁴ Overeenkomstig artikel 5, § 2, van de wet moet hij voldoen aan de voorwaarden van de gecoördineerde wet van 10 mei 2015 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen en ontvangt hij, overeenkomstig artikel 5, § 5, van de wet, honoraria die zijn vastgesteld overeenkomstig het tarief voor de psychotherapeutische behandeling van een in de nomenclatuur van de gezondheidszorgdiensten erkende psychiater.

¹⁴⁵ Die de Commissies ter bescherming van de maatschappij vervangen.

¹⁴⁶ Ze bestaan uit een voorzitter-rechter, een assessor gespecialiseerd in sociale re-integratie en een assessor gespecialiseerd in klinische psychologie.

¹⁴⁷ De soorten instellingen waar geïnterneerden kunnen worden geplaatst, worden bij wet bepaald.

¹⁴⁸ Namelijk voorwaardelijke invrijheidstelling, beperkte detentie of elektronisch toezicht.

¹⁴⁹ Wet van 26 juni 1990 op de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

¹⁵⁰ 1) de persoon moet lijden aan een psychische aandoening die wordt bevestigd door een gedetailleerd medisch attest dat minder dan 15 dagen oud is; 2) de zieke moet zijn of haar gezondheid en veiligheid in gevaar brengen of een ernstige bedreiging vormen voor het leven of de integriteit van anderen en er moet een verband worden aangetoond tussen de ziekte of het gevaar; 3) er mag geen adequatere behandeling zijn (artikel 2).

¹⁵¹ Uit cijfers van de FOD Volksgezondheid blijkt dat er in 2017, 5941 personen onder observatie werden geplaatst in psychiatrische instellingen of diensten (3589 mannen en 2352 vrouwen).

¹⁵² De noodprocedure wordt ingesteld door de Procureur des Konings, maar staat onder toezicht van de vrederechter.

¹⁵³ Wet tot wijziging van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke (B.S. 22 maart 2017).

¹⁵⁴ Zo kan de rechter met kennis van zaken een beslissing nemen.

¹⁵⁵ Bovendien heeft het probleem niet alleen betrekking op mensen met een handicap (verstandelijke of psychosociale handicap).

¹⁵⁶ Met het oog op de grote maatschappelijke bezorgdheid over vrijheidsbeperkende maatregelen zijn er thematische cycli georganiseerd of gepland. Als gevolg van de residentiële zorgcyclus voor

kinderen en jongeren in de geestelijke gezondheidszorg werd een nieuwe aanpak gekozen, met de kwaliteit van de zorg als uitgangspunt. Dit omvat een aangepaste en versterkte aanpak van de preventie van agressie in residentiële instellingen voor minderjarigen, de vaststelling van een uniform kader voor de toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen, de opstelling van een multidisciplinaire richtlijn inzake preventie en de toepassing van isolatie en in bedwang houden en een actualisering van het referentiekader voor psychiatrische ziekenhuizen inzake vrijheidsbeperking.

¹⁵⁷ Binnenkort zal deze door het AVIQ worden verspreid in de sector van personen met een handicap.

¹⁵⁸ Inspectie van instellingen voor personen met een handicap.

¹⁵⁹ In het kader van de inspectie- en controleopdrachten die krachtens artikel 17 van het decreet van 13 december 2016 tot oprichting van de DSL aan de DSL zijn toevertrouwd, inspecteren en controleren de inspecteurs van het Bureau de instellingen voor personen met een handicap.

¹⁶⁰

www.gelijkekansen.be/Portals/GelijkeKansen/Documents/Rapportseksueelgeweldvrouwenhandicap.pdf

¹⁶¹ In het kader van de projectoproep *Alter Egoles 2017* "Recht van de vrouw op lichamelijke en psychische integriteit" heeft de Franse Gemeenschap drie projecten gefinancierd op het gebied van geweld tegen vrouwen met een handicap: een kwalitatieve studie uitgevoerd door de Conseil francophone des femmes de Belgique: "Handicap, violences et sexualité au prisme du genre" (Handicap, geweld en seksualiteit vanuit een genderperspectief), een actie-onderzoek uitgevoerd door de vzw Maison plurielle, getiteld "Evaluation et développement des compétences en termes de violences conjugales et intrafamiliales dans le secteur du handicap mental" en een opleidingsproject door gelijken "*Femmes en situation de handicap mental, actrices de leur sécurité*", een initiatief van vzw Garance, in samenwerking met het AVIQ. Dit opleidingsproject bestaat uit het opzetten van zelfverdedigingsworkshops voor vrouwen met een handicap. Naar aanleiding van dit initiatief is een Europees project, "No Means No" (2020-2022), gestart waarin vrouwen door middel van zelfverdedigingsopleidingen, toegankelijke informatie en preventieve instrumenten zich ontwikkelen en beschermen tegen verschillende soorten geweld. Daarnaast is het de bedoeling om hulpverleners, in het gebied van preventie, op te leiden deze vrouwen met een handicap te empoweren.

¹⁶² Plan voor de continue verbetering van de kwaliteit van de diensten voor de opvang van personen met een handicap .

¹⁶³ Opgenomen in het kader van "Maatregelen ter bevordering van de toegang tot informatie- en communicatietechnologieën voor personen met een handicap"

¹⁶⁴ Bijvoorbeeld de hulp van een volwassen persoon naar keuze en audiovisuele hoorzittingen. Artikel 91bis Wetboek van Strafvordering: "Voor de toepassing van dit hoofdstuk, *elke persoon van wie de kwetsbare toestand ten gevolge van zijn/haar leeftijd, een zwangerschap, een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid duidelijk is*", (B.S., 24 mei 2019).

¹⁶⁵ Zoals de audiovisuele hoorzitting en bepaalde voorwaarden van de strafzitting.

¹⁶⁶ Als een persoon met een handicapslachtoffer is van misbruik en geweld, kan hij of zij een klacht indienen bij de directie van de instelling of rechtstreeks bij het VAPH. Bij minder ernstige klachten wordt de slachtoffer geadviseerd om eerst de interne klachtenprocedure binnen de instelling te volgen. In geval van klachten over misbruik en geweld zal een systematisch onderzoek door de gezondheidsinspectie vereist zijn.

¹⁶⁷ Het onderzoek naar de klachten bestaat uit het een verhoor van verschillende betrokken partijen en het vaststellen van de mate waarin de klacht gegrond is.

¹⁶⁸ Inclusief supervisie en intervisie.

¹⁶⁹ De procedures voor het indienen van een beroep of een klacht worden aan mensen met een handicap verduidelijkt op de website 'Wikiwiph' van het AVIQ.

¹⁷⁰ Het is zijn rol om iedereen te helpen die problemen heeft met één van hun administraties.

¹⁷¹ En dit via de "Smile" bundels die elk een thema uit het dagelijks leven van deze personen behandelen, vergezeld van een *ad hoc* applicatie (smile 2.0).

¹⁷² Wet van 22/08/2002 en inzonderheid artikelen 7, 8, 12 en 14. Zie ook het eerste periodieke verslag van België van juli 2011 in dit verband. De wet bepaalt uitdrukkelijk dat de patiënt het recht heeft om vrijelijk in te stemmen met elke behandeling onder voorbehoud van voorafgaande informatie. De minderjarige of vertegenwoordigde patiënt wordt zoveel mogelijk en in verhouding tot zijn begripsvermogen betrokken bij de uitoefening van zijn rechten.

¹⁷³ Dit geldt ook wanneer de wettelijke vertegenwoordiger akkoord gaat. Bovendien stelt de wet dat elk verzoek tot sterilisatie van een persoon met een verstandelijke beperking zorgvuldig moet worden overwogen, waarbij de algemene situatie van deze persoon en zijn of haar omgeving moet worden beoordeeld. Sterilisatie kan alleen worden gerechtvaardigd als het gebruik van een andere anticonceptiemethode onbetrouwbaar is, of slecht wordt getolereerd, of zelfs schadelijk is, en het aangewezen is voortplanting te vermijden, mits het voortplantingsrisico reëel is. Elk geval moet individueel worden onderzocht, onder de verantwoordelijkheid van de arts.

¹⁷⁴ Volgens de FOD Volksgezondheid hadden 14.962 van de 14.979 ziekenhuisopnames voor sterilisatie in 2017 betrekking op een persoon zonder verstandelijke handicap. Slechts 17 van hen waren personen met een verstandelijke handicap: 12 vrouwen en 5 mannen.

¹⁷⁵ informatieve websites over seksualiteit (bijv.: www.handicaps-sexualites.be), seksuele en relationele vorming voor verzorgers en/of ouders van personen met een handicap, financiële steun voor verenigingen die de rechten van personen met een handicap verdedigen en hen ondersteunen en begeleiden bij hun seksualiteit, enz.

¹⁷⁶ Interfederaal Actieplan tegen homofobie en transfoobie geweld; Interfederaal Actieplan tegen homofobe en transfoobie geweld 2013-2014; Interfederaal Actieplan tegen discriminatie en geweld tegen LGBTI-persoon 2018-2019. We vermelden ook informatiebrochures voor interseksuele ouders en jongeren (2019), een informatiewebsite voor mensen met atypische seksuele kenmerken (Vlaanderen), de oprichting van adviesgroepen tussen federale overheden en vertegenwoordigers van interseksuele personen, de strijd tegen stereotypen en transfobie, hulplijnen, enz.

¹⁷⁷ Namelijk Gelijke Kansen, Volksgezondheid, Welzijn en Gezin, Onderwijs en Jeugd, Media, Ontwikkelingssamenwerking, Ambtenarenzaken, Sport, Justitie, Werkgelegenheid, Binnenlandse en Buitenlandse Zaken en Asiel en Migratie.

¹⁷⁸ ideminfo.be

¹⁷⁹ Regenbooghuizen voeren (nog) geen specifieke acties voor dit publiek. Het Waalse Gewest heeft momenteel geen (facultatieve en) specifieke subsidies voor verenigingen van interseksuele personen. De acties van het Waalse Interfederaal Actieplan 2018-2019 zetten ook niet specifiek in op dit publiek.

¹⁸⁰ Bijvoorbeeld, onderwijs, huisvesting, toerisme,...

¹⁸¹ Verhoogd inkomensplafond

¹⁸² Zoals huursubsidies, aanpassingspremie voor verbouwingswerken die de woning beter toegankelijk maken, specifieke regels voor het toekennen van sociale huurwoningen, richtlijnen voor aangepaste woningen en toegankelijkheid van gemeenschappelijke delen van vastgoedprojecten.¹⁸²

¹⁸³ Het betreft een laagdrempelige, minder intensieve en minder frequente steun.

¹⁸⁴ Een voldoende groot aanbod van rechtstreeks toegankelijke hulp in combinatie met een zorgbudget maakt de stap naar een persoonlijk budget voor een bepaalde groep mensen overbodig.

¹⁸⁵ Dat wil zeggen mensen in noodsituaties, personen die lijden aan een snel degeneratieve aandoening en jongvolwassenen onder de hoede van minderjarigen.

¹⁸⁶ Behoeftte-ondersteuning: het beleid inzake individuele bijstand en de analyse van de behoeften door de gewestelijke kantoren zijn gericht op het zoeken naar de meest inclusieve antwoorden. Er wordt ook gewerkt met de gezinnen om de verschillende mogelijkheden in kaart te brengen en meer inclusieve oplossingen te vinden.

¹⁸⁷ Ze richten zich op kinderen met een handicap, gebruikers met een dubbele diagnose en oudere gebruikers.

¹⁸⁸ - 8 ondersteuningsdiensten in de kinderopvang: zij zijn gericht op de huidige en toekomstige professionals in de kinderopvang, en op het netwerk, teneinde de uitvoering en de continuïteit van initiatieven om de inclusie van kinderen met een handicap - te bevorderen;

- 7 mobiele interventiecellen: zij ondersteunen gebruikers met een dubbele diagnose en personen in hun omgeving die hen begeleiden om hun levenskwaliteit te verbeteren, wanneer zij zelf niet in staat zijn aansluiting te vinden bij hun leefomgeving;

- 1 referentiecél inzake handicap en senioren: deze cel bereidt de intrede van oudere gebruikers voor in nieuwe meer aangepaste structuren aan hun leeftijd en behoeften; zij bevordert de opname van oudere gebruikers die ofwel in een nieuwe structuur worden opgenomen, ofwel in hun huidige zorgstructuur wensen te blijven.

¹⁸⁹ Zie *hoger*: Het Inclusiedecreet van 2014 en zijn sedert 2015 uitgevaardigde uitvoeringsbesluiten (zie bijlage II) tonen de nieuwe diensten die momenteel actief zijn (zie het activiteitenverslag van 2018 op de website van Phare, <https://phare.irisnet.be/>, en het Handistreaming-verslag (in bijlage I).

Deze diensten zetten in op zelfstandig wonen en inclusie in de gemeenschap (inclusieve vrijetijdsdiensten, gezinsopvang, ondersteunende diensten voor sociale activiteiten, , ondersteunende diensten voor beroepsopleidingen, begeleid wonen, enz.)

In 2018 werd het onthaal volledig omgevormd tot een meer toegankelijke 'Onthaalruimte'. Bovendien wordt momenteel nagedacht over het beperken van de wachtlijsten.

¹⁹⁰ Inmiddels ontvingen 2.595 personen een budget na een automatische toewijzingsprocedure; 24.677 personen met een handicap beschikken nu over een persoonlijk budget.

¹⁹¹ Met het oog op menswaardige huisvesting, worden de volgende criteria gewaarborgd:

- ✓ Individuele kamer:
- ✓ Kleinere site;
- ✓ Regelgevende maatregelen voor "gedeeltelijke de-institutionalisering van de instelling".

¹⁹² Met een maximum van 6 personen. Er zijn 69 diensten voor wonen onder toezicht, voor een totaal van 498 erkende en gesubsidieerde plaatsen; als men de niet-erkende plaatsen erbij neemt, dan staat de teller op 686. Logement Encadré Novateur (LEN) wil ook mensen met een verstandelijke beperking ondersteunen met hun project voor residentiële autonomie. In 2018 werden 142 mensen op deze manier begeleid.

¹⁹³ Waarbij een persoon kan kiezen voor een rechtstreeks toegankelijke bijstand die samen met de zorgverlener wordt georganiseerd (in de vorm van dagopvang, verblijf, begeleiding of een combinatie van de drie) en/of een maandelijks zorgbudget van € 300 (zie hierboven).

¹⁹⁴ In dit geval kan de persoon de eigen zorg en ondersteuning organiseren. De bestedingsregels bieden daarbij vele mogelijkheden: contant geld waarmee de persoon de toezichthouders vergoedt (niet-gesubsidieerd), vouchers die hij of zij gebruikt bij gesubsidieerde zorgverleners, of een combinatie van beide. Deze uitgaven moeten echter wel worden verantwoord.

¹⁹⁵ In 2017 werd deze site 43.691 keer bezocht.

¹⁹⁶ - In het kader van het Waalse Investeringsplan omvat het "Project 30: Impulsion logement" een aanpasbaar huisvestingsluik dat onder meer voorziet in de aanpassing van de openbare huisvesting aan de normen voor personen met een mobiliteitsbeperking.

- De SPW Grondgebied, Huisvesting, Erfgoed en Energie heeft verschillende wetgevingen en instrumenten geïmplementeerd met betrekking op toegankelijkheid, onder meer de aanpassing van gebouwen voor personen met een mobiliteitsbeperking. Ter uitbereiding van de wettelijke normen en het verzekeren van de toepassing ervan, zijn in de vorige regeerperiode voorbereidingen opgestart, in samenwerking met de kabinetten Huisvesting en Welzijn en in overleg met het consortium 'Construire Adaptable'. Het doel is de herziening/aanvulling van de wettelijke bepalingen voor meer kwaliteitsvolle publieke huisvesting voor personen met een mobiliteitsbeperking.

- Op het niveau van de Waalse Huisvestingsmaatschappij werden assistentiecellen voor het dagelijks leven opgericht, de zgn. 'cellules d'aide à la vie journalière', die huurders met een handicap aangepaste diensten aanbieden. In het kader van hun opdracht inzake verhuurbeheer en maatschappelijke begeleiding worden openbare huisvestingsmaatschappijen ertoe aangezet om multidisciplinaire samenwerkingsverbanden op te zetten om zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de behoeften van gezinnen in moeilijkheden en meer bepaald gezinnen met kinderen met een handicap (aanpassing van de woning, verhuis naar een geschiktere woning, ondersteunend netwerk, betrokkenheid van de maatschappelijke werker bij de begeleiding van het gezin, enz.).

- Wat het 'Fonds du Logement de Wallonie' betreft, heeft de erkende statuut van een persoon met een handicap een impact op de rentevoet van het krediet. Ook het maximum uitleenbedrag en de maximale verkoopwaarde van het onroerend goed kunnen met 10% worden verhoogd voor elke erkende persoon met een handicap. Recenter heeft het FWL het renopack voor personen met een handicap gelanceerd, een 0% lening voor de financiering van verbouwingen.

- Het AVIQ vergoedt technische hulpmiddelen en aanpassingen om zelfstandig wonen te faciliteren (VRPH 2011); het -Besluit van de Waalse Regering van 13 maart 2014 tot wijziging van een aantal bepalingen van hoofdstuk V van Titel VII van Boek V van Deel II van het decreetgevend deel van het Waals Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid, betreffende de individuele integratiesteun (artikelen 784 tot en met 796/6 van het decreetgevend CWASS + Bijlage 82) voert in bijlage 82, 23 nieuwe steunmaatregelen in en legt in het bijzonder maximumbedragen per ruimte vast voor de inrichting van de woning (hetgeen de begunstigde beschermt in geval van toekomstige vragen hieromtrent) en verhoogt ook het volume van de braille-transcripties, enz.

¹⁹⁷ In dit kader organiseert het AVIQ ook opleidingen voor mantelzorgers en personen met een handicap. Het doel is tweeledig: opleidingen aanbieden en de betrokkenen in staat stellen de nodige vaardigheden te verwerven om op hun beurt "co-lesgever" te worden binnen deze opleidingsmodules aangeboden door AVIQ. In 2018 werd een catalogus van opleidingen opgesteld voor mensen met een verstandelijke beperking en voor mensen met een autisme. De opleidingen bestaan respectievelijk uit 10 en 14 modules. Daarnaast werd in het kader van het 'Erasmus +'-project het referentiekader 'Alternative' ontwikkeld en getest, dat opleidingen inzake omgang in het dagelijks leven, voorkomen van misbruik, etc. aanbiedt voor pleegzorgdiensten,

gezinsondersteunende diensten, mantelzorgers, hulpverleners. Het doel is om al die opleidingen op te nemen in het catalogus voor de sector.

¹⁹⁸ Persoonlijke-assistentiebudget (zie *artikel 4 hierboven*)

¹⁹⁹ Dit project vergoedt een of meer assistenten om de persoon met een handicap te helpen met dagdagelijkse activiteitenthuis, op het werk of daarbuiten.

²⁰⁰ Ondersteunende diensten voor "activiteiten van het dagelijks leven" voor volwassenen met een ernstige lichamelijke handicap (zie het eerste periodieke rapport van België - juli 2011)

²⁰¹ Die instaan voor de begeleiding van personen met een handicap die alleen (willen) wonen, met het oog op het behoud of het bevorderen van hun zelfredzaamheid en met het oog op sociale inclusie .

²⁰² In deze woningen worden mensen de basisvaardigheden aangeleerd die nodig zijn om zelfstandig te kunnen wonen. De persoon leert dus door herhaalde oefening. Ze worden bewust gemaakt van hun mogelijkheden en beperkingen, om zo de meest geschikte woonvorm te kiezen. De begeleidings- of assistentiediensten komen tussen wanneer een persoon niet zelf in staat is om dagelijkse taken uit te voeren.

²⁰³ Van 1 tot 4 personen

²⁰⁴ Hetzij van het VAPH of via een zorgbudget voor personen met een handicap.

²⁰⁵ 14.888 personen voor de persoonlijke financiering, 2.500 minderjarigen voor de ondersteuning van een multifunctioneel centrum en 1.518 minderjarigen voor een persoonlijk assistentiebudget. Meer dan € 1 miljard van dit budget wordt besteed aan persoonlijke financiering voor volwassenen en € 435 miljoen aan multifunctionele centra voor minderjarigen, terwijl de rest naar zorg of assistentie gaat, bijvoorbeeld.

²⁰⁶ Functie zoals aanbevolen door de Hoge Raad voor het Speciaal Onderwijs in zijn advies nr. 143 van 10 oktober 2012 betreffende het Individueel Transitieplan (ITP). Deze referenten-coördinatoren worden door de scholen en de organiserende instanties aangeworven op basis van de door het CCGPE-DGEO toegekende tarieven.

²⁰⁷ Door de jongere tijdens zijn of haar laatste schooljaar en de twaalf maanden die daarop volgen, te begeleiden.

²⁰⁸ Dit is iets minder dan een derde van de totale begrotingsenveloppe van € 92.153.724,53.

²⁰⁹ Ze zijn gericht op inclusie en werkgelegenheid, zelfredzaamheid, opleiding, sociale inclusie met actoren op het terrein... Zo vermelden we het Interregionaal Fonds France-Wallonie-Vlaanderen dat meer dan € 3,9 miljoen op een totaal van € 170 miljoen voor 'sociale cohesie, gezondheid, opleiding en tewerkstelling' voorbehoudt voor personen met een handicap. Interreg V-A Euregio Maas-Rijn omvat het MOBI-project (sociale insluiting en opleiding) dat een budget van € 96.300.000 voorstelt, waarvan € 1.868.342,42 bestemd is voor personen met een dubbele diagnose. Ten slotte heeft het Waalse Plan voor Plattelandsontwikkeling tot doel proefprojecten op te zetten rond sociale inclusie.

²¹⁰ Het Bureau doet in het bijzonder een beroep op fondsen van de Koning Boudewijnstichting, het RIZIV, de solidariteitsactie CAP48 en de Europese fondsen ESF, Interreg en Erasmus+.

²¹¹ Dit project wil meer kansen bieden aan personen met een dubbele diagnose (cognitieve en/of zintuiglijke en/of lichamelijke handicap, gecombineerd met psychische stoornissen) om hun actieve deelname op lange termijn te bevorderen. Het doel is om een inclusief netwerk te creëren dat een optimale ondersteuning en gezondheidszorg biedt door middel van onderling verbonden, grensoverschrijdende acties. Het heeft tot doel technische normen te ontwikkelen om in de hele Euregio de toegang tot een aangepaste gezondheidszorg met een vergelijkbaar kwaliteitsniveau te

waarborgen. Dit project wordt financieel ondersteund door het Europese Interreg-fonds voor een bedrag van € 943.129,83.

²¹² Op voorwaarde dat de geldende lokale regelgeving wordt nageleefd.

²¹³ contact.handicap@mobiliteit.fgov.be

²¹⁴ Van ontwerp tot uitvoering.

²¹⁵ Zo zal er bijvoorbeeld een Vlaams mobiliteitscentrum worden opgericht. Dat wordt verantwoordelijk voor het vervoersaanbod, het verstrekken van informatie over de mogelijkheden op het vlak van mobiliteit op de verschillende netten (trein, centraal, aanvullend en vervoer op maat), reservaties, leveranciersbeheer (taxi's, gemeenschappelijke bestelwagens, deelfietsen, deelauto's, enz.).

²¹⁶ In het kader van de aan de OTW gedelegeerde opdracht voor regelmatige gespecialiseerde openbare vervoersdiensten in het kader van de subsidiëring van het vervoer van personen met een mobiliteitsbeperking en in de zin van het decreet van 18 oktober 2007.

²¹⁷ Cf. <https://www.unia.be/nl/sensibilisering-en-preventie/campagnes/assistentiehonden-welkom>. Bij de lancering van de campagne waren verschillende partners aanwezig om dit initiatief te ondersteunen: COMEOS, FAVV/AFSCA, FeBet, Taxi Victor/ Victor Cab, Taxis verts, Unia, BADF, AMT Concept, CAWaB, de Brusselse Raad van Personen met een Handicap. Er werd een handvest ondertekend en de actie werd vervolgens via de partners verspreid door middel van stickers en via sociale netwerken, websites, nieuwsbrieven, enz. Er werd ook een videofilmje gedeeld op de website van Unia.

²¹⁸ Het Handvest ter bevordering van de toegang van assistentiehonden tot openbare ruimten en handelszaken (winkels, restaurants, taxi's, enz.) is ondertekend door verschillende organisaties, waaronder het Verbond van Belgische Ondernemingen (website equal.brussels).

²¹⁹ Decreet houdende erkenning van assistentiedieren en betreffende het recht van personen in begeleiding van een assistentiedier om toegang te hebben tot publieke plaatsen

²²⁰ Vanaf 1 januari 2019 is het Agentschap Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) hiervoor bevoegd.

²²¹ Deze kunnen worden aangewend om een voertuig aan te passen, zodat de betrokkene het zelfstandig kan besturen of ermee vervoerd kan worden.

²²² Hulpmiddelen voor kortere reizen kunnen worden vergoed, zoals aangepaste fietsen en hulpmiddelen die aan een rolstoel kunnen worden bevestigd. De aankoop van de rolstoel en de modificatie-, onderhouds- en herstellingskosten van de rolstoel, elektronische scooter of orthopedische driewieler worden eveneens vergoed. Sinds 2014 hebben ongeveer 7.000 tot 8.000 mensen een toelage voor mobiliteitsbijstand of -aanpassing ontvangen.

²²³ Zie vraag 9, art. 9: via de mobiele app, via de website, maar ook per telefoon.

²²⁴ Die zorgt voor het financiële beheer van de mobiliteitstoelagen.

²²⁵ Deze is samengesteld uit 36 leden.

²²⁶ Het paritaire beheer heeft met name betrekking op de toevoeging van nieuwe prestaties, de administratieve vereenvoudiging, de geschillenbeslechting of de antwoorden op operationele vragen over de regelgeving.

²²⁷ Na de zesde staatshervorming heeft de GGC de bevoegdheid inzake hulp bij mobiliteit afkomstig van het RIZIV toegewezen gekregen. Veel van deze mobiliteitshulpmiddelen zijn specifiek aangepast voor kinderen. De bevoegdheid inzake mobiliteitshulpmiddelen wordt nader toegelicht in het deel over artikel 20 "Persoonlijke mobiliteit" (zie hieronder).

²²⁸ Rolstoelen, maar ook andere mobiliteitshulpmiddelen komen in aanmerking voor betoelaging, zoals handbediende of elektronische rolstoelen, scooters, looprekken, orthopedische driewielers of staande systemen.

²²⁹ Het ziekenfonds zal het nodige doen voor erkende personen door de dienst PHARE van de Franse Gemeenschapscommissie of het VAPH . Wie bij het VSB van de Vlaamse Gemeenschap is aangesloten, heeft twee, niet cumuleerbare opties: een tussenkomst aanvragen, hetzij bij het ziekenfonds , hetzij bij de maatschappij van onderlinge bijstand in het kader van de bevoegdheden die aan de GGC zijn overgedragen.

²³⁰ Toegankelijkheidsplan wegen en openbare ruimten

<https://parking.brussels/nl>

²³¹ Momenteel zijn 99 plaatsen uitgerust met sensoren in de gemeenten Jette, Evere en Oudergem.

²³² Besluit van 20/06/2017

²³³ Hierdoor kunnen gezinnen tijdens huisbezoeken beter geïnformeerd worden over de beschikbare hulpmiddelen en andere technologieën.

²³⁴ Aangezien vaker een beroep wordt gedaan op de expertise van het gespecialiseerde personeel van het Agentschap.

²³⁵ Gebaseerd op de International Classification of Functioning, Disability and Health. Deze instrumenten maken het mogelijk om de beoordeling te baseren op andere criteria dan enkel de medische en zijn dus in overeenstemming met het mensenrechtenmodel van het Verdrag. .

²³⁶ Voor Vlaanderen verwijzen we naar het nieuwe Bestuursdecreet dat op 1 januari 2019 in werking is getreden. Alle nieuwe websites van de Vlaamse overheid zullen vanaf september 2019 moeten voldoen aan de toegankelijkheidsnormen. Vanaf september 2020 zullen ook bestaande websites aan de richtlijnen moeten voldoen. In de praktijk betekent dit dat alle websites van de overheid zichtbaar, bruikbaar, begrijpelijk en betrouwbaar moeten zijn.

Basistoegankelijkheid is een de minimumnorm van de verplichte toegankelijkheidseisen.

²³⁷ Zoals omgezet in de decreten van 2 mei 2019.

²³⁸ De ordonnantie is op 17 september 2018 door de regering goedgekeurd (zie vraag 1a hierboven).

²³⁹ Namelijk technici die websites beheren, ontwikkelaars van webstrategieën, copywriters, grafische ontwerpers, IT-diensten, commerciële managers, enz.

²⁴⁰ Overheden die afhangen van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de openbare centra voor maatschappelijk welzijn en de verenigingen bedoeld in de hoofdstukken XII en XIIbis van de organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

²⁴¹ Het "Anysurfer" label voor de Iriscare-website is ook in ontwikkeling. Voor de Franse Gemeenschapscommissie zijn er 2 versies toegevoegd aan de PHARE-site, één voor mensen met taalproblemen en één voor doven.

²⁴² Decreet van 15 oktober 2018 betreffende de niet-openbare en openbare elektronische communicatie van de overheden van het Duitse taalgebied

²⁴³ Met name door het gebruik van Easy Read-teksten, ondertiteling en tolken van Duitse gebarentaal.

²⁴⁴ - Communicatie: brailleschermen, aangepaste software, Bluetooth of FM-geluidstransmissiesystemen, enz.

- Mobiliteit: cursussen om zich te leren verplaatsen met een witte stok, blindengeleidehond, enz.

- Activiteiten van het dagelijks leven: trilalarm, waarschuwingssysteem, kleurendetector, enz.

²⁴⁵ Gebaseerd op cijfers van 2019.

²⁴⁶ braille, vergrote kopieën, ...

²⁴⁷ Daarnaast wordt een jaarlijks budget van € 650.000 besteed aan het ter beschikking stellen van gratis voorleessoftware voor leerlingen met lees- of schrijfproblemen in het basis en secundair onderwijs. Een budget van €237.000 gaat jaarlijks naar de werking van ADIBib Vlaanderen die de handboeken op school omzet naar een formaat dat geschikt is voor het gebruik van voorleessoftware

²⁴⁸ Wat de subsidieregeling betreft, wordt jaarlijks een bedrag van € 474.000 toegekend aan diverse steunaanvragen die een gunstig advies krijgen. De enige twee nationale zenders die deze steun ontvangen, hebben een gedeeltelijke bijdrage ontvangen in de kosten van de live ondertiteling van hun nieuwsuitzendingen. Openbare omroepen kunnen echter geen aanspraak maken op deze fondsen, omdat deze verplichting tot toegankelijkheid al is opgenomen in hun beheerscontract.

²⁴⁹ Om in aanmerking te komen voor een toelage, legt het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF) of het Mediafonds in zijn beheersovereenkomst (2018-2021) vanaf januari 2018 de verplichting tot audiobeschrijving op in de volgende gevallen: alle (voornamelijk) Nederlandstalige programma's en Vlaamse televisiereeksen waarvan een meerderheid in de categorieën fictie, animatie en documentaire. Een gelijkaardige bepaling geldt ook voor het Filmfonds, alsook voor de beheersovereenkomst met de openbare omroep, de Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie (VRT). De openbare omroep gaat nog verder in zijn streven naar toegankelijkheid (zie bijvoorbeeld het jaarverslag).

²⁵⁰ Personen met een handicap inbegrepen.

²⁵¹ En dit op een bewuste, actieve, kritische en creatieve manier om deel te nemen aan onze samenleving. Zo bundelt www.onbeperkt.mediawijs.be alle tips, tools en goede praktijken om digitale vaardigheden en mediageletterdheid aan te leren aan mensen met een beperking. De website richt zich vooral tot hun potentiële begeleiders, waaronder ouders, jongerenwerkers, toezichthouders, bibliothecarissen en leraren.

²⁵² Bijvoorbeeld het gebruik van Vlaamse gebarentaaltolken, audiobeschrijving, enz. bij evenementen, het gebruik van tolken op afstand in het kader van de dienstverlening, het gebruik van klare taal, de beschikbaarheid van een brailleprinter, een klare-taalbeleid, toegankelijke websites, een opleiding in het verwelkomen van bewoners met een handicap, enz.

²⁵³ Dit project loopt tot september 2020.

²⁵⁴ De opleiding die door het volwassen- en universitair onderwijs wordt aangeboden, telt zodoende in totaal 790 lessen. De opleiding wordt gegeven in de tolkenafdeling in verschillende contexten (bv. medisch, juridisch, onderwijs, enz.), vormen (consecutief, liaison, simultaan) en doelgroepen. Op universitair niveau biedt de Katholieke Universiteit Leuven een Master in het tolken voor gespecialiseerde doeleinden: conferentietolken - gebarentaal van Franstalig België aan. Er worden ook opleidingen aangeboden door de Universiteit van Namen (<https://www.unamur.be/soutenir/documents/fichelsfblab>) en de Université Saint-Louis van Brussel (<https://www.usaintlouis.be/sl/1783.html>).

²⁵⁵ Zo heeft de Direction de la langue française in 2015 de gids *'Ecrire pour être lu' heruitgegeven. Hoe schrijf je administratieve teksten die gemakkelijk te begrijpen zijn?* In 2016 werd een interactieve versie van deze tweede editie online gepubliceerd. De Direction de la Langue Française ondersteunt eveneens de ontwikkeling van een leesbaarheidssoftware (diagnose- en remediëringstool) door CENTAL (UCL - Centre de traitement automatique du langage).

Het webportaal *Objectif Plumes*, als centrale toegangspoort voor alle online beschikbare informatie over de Belgische Franstalige en regionale literatuur, is "gebruiksvriendelijk en toegankelijk gemaakt voor slechtzienden" (een verplichting die is vastgelegd in de aannemingsvoorwaarden waaraan moet voldaan worden).

In het kader van projectoproepen worden verschillende opleidingsprojecten gefinancierd. Tot de doelstellingen behoort het opleiden van tweetalige animatoren-verhalenvertellers (gebarentaal) om in bibliotheken en scholen te werken. Of de het opleiden van dove animatoren in videoproducties met dove kinderen op school.

een verhoging van € 5.000 van het voorschot vastgelegd in de overeenkomsten van filmproducenten, ter dekking van de audiobeschrijvingskosten, bij films van Belgische regisseurs in Franstalig België.

²⁵⁶ Deze vervangt het Reglement van het Adviescollege van 6 mei 2011 en is bindend voor alle audiovisuele mediadiensten die onder de Franse gemeenschapsbevoegdheid vallen.

²⁵⁷ Ze vormen een aanvulling op het "Toegankelijkheidsreglement" dat op 17 juli 2018 door de Adviesraad van het Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA) werd goedgekeurd.

²⁵⁸ Dit werk is het resultaat van een twee jaar durende overleg- en onderhandelingsproces. De CSA bracht regelmatig vertegenwoordigers van televisieprogramma's en handicaporganisaties (waaronder het Belgian Disability Forum asbl (BDF)) samen.

²⁵⁹ Zo zullen de quota stijgen, zodat tegen 2023 zo'n 95% van de programma's ondertiteld of in gebarentaal vertolkt zullen zijn en 25% van de fictieprogramma's/documentaires audiobeschrijvingen zullen hebben. het Reglement van de Adviesraad van de CSA, waarin deze quota zijn vastgelegd, zijn bindend verklaard.

²⁶⁰ Zo heeft de Belgische CSA met de Unie van Belgische Adverteerders samengewerkt aan het Handvest "Unstereotype Communicatie". De CSA wil het bewustzijn rond gelijkheid en diversiteit op het scherm en in de human resources van het audiovisuele medialandschap vergroten. Aansluitend hierop verspreidt de CSA de resultaten van zijn studies, organiseert hij opleidingen, formuleert hij aanbevelingen, enz.

²⁶¹

Hoewel de aandacht van de RTBF voor "handisports" beperkt lijkt voor 2017 (slechts 2,8% van de wekelijkse multisport zendtijd op televisie en 5% van de zendtijd sport op de radio ("La Première")), dient te worden opgemerkt dat de Paralympics zijn opgenomen in de lijst van belangrijke evenementen met media-aandacht.

Niettemin is de RTBF verplicht om, overeenkomstig de beheersovereenkomst, programma's uit te zenden die toegankelijk zijn voor het publiek met beperkingen, met inachtneming van kwantitatieve, progressieve en inhoudelijke doelstellingen. Zo verklaart de RTBF in 2017, 2.612 uur ondertitelde programma's voor doven of slechthorenden te hebben uitgezonden; daarnaast zijn ook sommige webreeksen ondertiteld. Er is ook aan de inhoudelijke verplichtingen voldaan (het vroege avondnieuws en het algemene nieuwsbulletin voor de jeugd zijn voorzien van gebarentaal). Bovendien is de verspreiding ook toegenomen ten opzichte van 2016, wat betekent dat ook aan de progressiedoelstellingen is voldaan.

Het Adviescollege van de CSA heeft een nieuw reglement opgesteld met ambitieuzere doelstellingen voor de komende vijf jaar.

²⁶² Meer bepaald de gebarentaal voor Franstalig België voor de toegankelijkheid evenementen en vergaderingen georganiseerd door het agentschap, evenals de video's en campagnes, de ondertiteling van video's op de website of op YouTube; de terbeschikkingstelling van een

toegankelijk en leesbaar formaat via stemsynthese van elke gedrukte publicatie op de website; de vertaling van publicaties in FALC, volgens hun doelstellingen en doelpubliek (bv. uitnodiging en catalogus van de beurs 'enVIE d'amour', de brochure 'Mon avenir? Je l'envisage déjà à l'école!'). In zijn kaderovereenkomsten houdt de SPW voor overheidsopdrachten rekening met de behoeften aan tolken in gebarentaal.

²⁶³ De dienst is gratis voor mensen in Wallonië en is in de vorm van verschillende pakketten beschikbaar voor openbare diensten en bedrijven.

²⁶⁴ Zijn opdrachten vloeien voort uit een overeenkomst met het verenigd College van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, die de dienst belast met de opdracht om informatie te verspreiden, en om publicaties uit te geven om de verzamelde informatie zo goed mogelijk te herwaarderen en te verspreiden onder de gewestelijke centra en diensten.

²⁶⁵ project handicap.brussels

²⁶⁶ Het decreet van 25 februari 2019

²⁶⁷ Door middel van subsidies voor bewustmaking, het opstellen van afdwingbare bepalingen en de oprichting van een contactpunt voor steunaanbiedingen.

²⁶⁸ De maximale duur over de gehele loopbaan wordt uitgedrukt in kalendermaanden en de loontrekkende kan deze in verschillende vormen opnemen (voltijds, halftijds of 1/5de). Het verlof kan om de volgende redenen worden toegekend: zorg voor eigen kind(eren) jonger dan 8 jaar / palliatieve zorg / zorg voor een ernstig ziek familielid / zorg voor een kind met een handicap jonger dan 21 jaar / zorg voor een ernstig ziek minderjarig eigen kind of een ernstig ziek minderjarig kind dat een familielid is.

²⁶⁹ Voorheen werd het begrip 'ongeschiktheid' uitsluitend bepaald door de handicap van een kind (ten minste 66%). De wet van 14 december 2018 houdende diverse arbeidsbepalingen, die op 31 december 2018 in werking is getreden, heeft een nieuw criterium ingevoerd om te kunnen spreken van een handicap: er worden 9 punten toegekend in de pijlers van de medisch-sociale schaal (in de zin van de reglementering inzake de kinderbijslag).

²⁷⁰ Dit heeft geen invloed op de duur of de betaling van het ouderschapsverlof, maar zorgt ervoor dat het kan worden opgenomen tot het kind 21 jaar oud is in plaats van 12 jaar.

²⁷¹ Dezelfde uitbreiding van de definitie van 'handicap' werd ook in het koninklijk besluit van 22 april 2019 (op 1 mei 2019 in werking getreden) gebruikt in het tijdskredietstelsel (bovenop de uitbreiding voorzien onder punt 1).

²⁷² In de toekomst kan deze verlofperiode bij Koninklijk Besluit worden verlengd tot maximaal zes maanden. De nodige koninklijke besluiten worden voorbereid om de regeling uit te breiden naar de overheidssector.

²⁷³ Het betreft organisatoren van kinderopvang die zelf zorgen voor inclusieve opvangdiensten en andere initiatieven op het gebied van kinderopvang.

²⁷⁴ Zij vangen jongeren met een handicap op tot 21 jaar - en bij uitzondering tot de leeftijd van 25 jaar die specifieke ondersteuning nodig hebben.

²⁷⁵ Er wordt een intervisie aangeboden, met uitwisselingen over kansen en belemmeringen voor de betrokken kinderen, ouders en organisaties.

²⁷⁶ Dit wordt geregeld door het Waals Wetboek van de Sociale Actie en de Gezondheid van 4 juli 2013, deel II, Boek V, Titel IX, artikelen 905 tot en met 990].

²⁷⁷ Zo subsidieert de Franse Gemeenschapscommissie de non-profit organisatie Casa Clara (die momenten van ontspanning aanbiedt aan ouders, broers en zussen en familieleden van kinderen

met een handicap of een ernstige pathologie), terwijl de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie een 'Maison de Répit' subsidieert. Dat werd opgericht om alle gezinnen met een kind met een ernstige ziekte of een handicap de mogelijkheid te geven om rustmomenten te nemen, om wat afstand te nemen wanneer dat nodig blijkt. Concreet biedt het residentiële verblijven aan voor kinderen met een ernstig ziekte of handicap met nood aan regelmatige verzorging. Kinderen van 0 tot 18 jaar, en af en toe ook hun ouders, zijn er welkom.

²⁷⁸ In 2018 bezochten meer dan 8.500 mensen de beurs.

²⁷⁹ De initiatiefnemende groep werd versterkt met een vertegenwoordigster van een vereniging uit het Groothertogdom Luxemburg, wier taak erin bestaat de uitwisseling van beste praktijken te bevorderen. Intussen wordt de sensibilisering in de verschillende Waalse regio's voortgezet. Deze opvoedingsruimte reisde ook naar een beurs in Parijs om de opgedane ervaring te delen met buitenlandse belanghebbenden.

²⁸⁰ We verwijzen hierbij naar de opleiding over de impact van een handicap op de levenskeuzes van volwassen broers en zussen - carrière, koppel, sociaal leven en 'na-ouders' - of naar de ontwikkeling van een website bedoeld als platform voor EVRAS-professionals die op de hoogte willen blijven, ervaringen willen uitwisselen en hun beroepspraktijken willen verbeteren (<https://www.evras.be/>).

²⁸¹ De werking van de dienst (IMP La Providence in Etalle) wordt gekenmerkt door enerzijds een dagelijkse begeleiding van het ouderschap en anderzijds door hulp bij persoonlijk herstel.

²⁸² Als we het aantal studenten in 2014 vergelijken met dat van 2018 (de referentiedag is telkens 1 februari; dit is derhalve een vergelijking tussen 1/2/2014, 1/2/2018 en 1/2/2019) blijkt dat er 3.982 leerlingen minder waren in het bijzonder basisonderwijs, hetzij 13,1% minder. Hierdoor is de participatiegraad in het buitengewoon basisonderwijs van 4,34% naar 3,62% afgenomen. In 2019 nam het aantal ingeschreven studenten in het buitengewoon basisonderwijs echter opnieuw met 546 leerlingen toe ten opzichte van 2018, waardoor het inschrijvingspercentage een lichte toename kende tot 3,68%. Het aantal leerlingen in het basisonderwijs is in het algemeen ook toegenomen. In het secundair onderwijs zijn de verschuivingen minimaal. Ten opzichte van 2015 waren er in 2018 331 leerlingen minder in het bijzonder secundair onderwijs, oftewel 1,6% minder. Hierdoor is de participatiegraad in het bijzonder basisonderwijs van 4,34% naar 3,62% afgenomen. Op de teldag in 2019 waren 221 extra leerlingen in het buitengewoon secundair onderwijs ingeschreven ten opzichte van het jaar voordien. De participatiegraad stagneerde op 4,5%, omdat het totale aantal leerlingen in het secundair onderwijs toenam.

²⁸³ Decreet van 2 mei houdende diverse bepalingen inzake leerplichtonderwijs en schoolgebouwen. Leerlingen ingeschreven in een inclusieve klas of inrichting genereren een lestijdenpakket dat volgens dezelfde regels kan worden gebruikt als voor leerlingen in het bijzonder type waartoe zij behoren. Ze worden opgeteld bij de lestijdenpakketten van het hoofdgebouw en komen op de klassieke manier in de telling van 30 september en 15 januari. Deze inclusieve klas of inrichting wordt erkend als aangepaste pedagogie. De titularissen van de klassen zijn leerkrachten uit het bijzonder onderwijs. Het voornoemde decreet bepaalt dat vanaf 1 september 2020 het lestijdenpakket dat wordt gebruikt voor de omkadering van leerlingen, ingeschreven in de inclusieve school, verhoogd wordt met een halve opdracht voor het onderwijzend personeel van het bijzonder onderwijs. Voor meer informatie, zie: [http://www.enseignement.be/upload/circulaires/000000000003/FWB%20-%20Circulaire%207190%20\(7434_20190621_163535\).pdf](http://www.enseignement.be/upload/circulaires/000000000003/FWB%20-%20Circulaire%207190%20(7434_20190621_163535).pdf)

²⁸⁴ Artikel 151 van het decreet van 7 november 2013: https://www.galilex.cfwb.be/document/pdf/39922_003.pdf

²⁸⁵ De student met een handicap wordt gedefinieerd als "een student met langdurige fysieke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen die hem in wisselwerking met diverse drempels kan beletten volledig, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in het

hoger onderwijs." studenten met een handicap kunnen, bij aanvraag, redelijke ondersteuning en accommodatie genieten, op basis van hun specifieke noden in het kader van een geïndividualiseerd ondersteuningsplan. Voor meer informatie, raadpleeg https://www.galilex.cfwb.be/document/pdf/39922_003.pdf

²⁸⁶ Deze overeenkomst heeft als doel het onderwijs voor kinderen met een handicap te ondersteunen en samen te werken op het vlak van vrijstellingen van leerplicht en herinschrijving. Aansluitend hierop, en meer in het bijzonder in het kader van de actie "Toezicht op en ondersteuning van proefprojecten", werd een overzicht gemaakt van de acties en experimenten rond doorstromingsprogramma's (met analyse van de belemmeringen en beperkingen). Met PMS-centra en scholen werden sessies georganiseerd om informatie en goede praktijken uit te wisselen, informatie te verstrekken, de overgang naar het leven na de school en de initiatieven die deze overgang mogelijk maken. Er werden bijna 2.000 begeleidingen opgezet in iets minder dan 1.500 schoolinstellingen.

²⁸⁷ Ouders, wettelijke voogden of meerderjarige studenten kunnen bij de schooldirecteur een aanvraag indienen om de nadelen te compenseren. De school kan echter ook zonder tussenkomst van de wettelijke voogd een compensatie voor de nadelen vragen en toekennen, indien de schoolleiding en het onderwijzend personeel dat nodig achten. Maatregelen ter compensatie van de nadelen worden binnen de school met alle betrokkenen besproken en overeengekomen. De compensatie voor de nadelen moet jaarlijks worden beoordeeld en kan worden verlengd, aangepast of geannuleerd. In het geval van een nadeelcompensatie is de ondersteuning gericht op het gemeenschappelijke doel om de student de vaardigheden overeenkomstig het leerkader en de leerprogramma's te laten verwerven. Daarom worden de maatregelen ter compensatie van de nadelen niet vermeld op het rapport of het diploma.

²⁸⁸ Een heel schoolvak kan niet onder het systeem 'puntenbescherming' vallen. De ouder, de wettelijke voogd of de meerderjarige student kan alleen een beroep doen op deze puntenbescherming als er al maatregelen ter compensatie van de nadelen zijn vastgesteld en uitgevoerd en wanneer deze niet volstaan om de nadelen te compenseren. Let op: de puntenbescherming is beperkt tot het huidige en het volgende schooljaar. Zij moet jaarlijks worden geëvalueerd en kan worden verlengd, aangepast of geannuleerd met toestemming van de ouder, de wettelijke voogd of de meerderjarige student. De student moet echter ook ondersteuning blijven krijgen voor de vakken van het leerprogramma die onder de puntenbescherming vallen. Het bekwaamheidsniveau van de student voor deze vakken wordt elk jaar afzonderlijk aan de student en zijn of haar wettelijke voogd gecommuniceerd. In het geval van een puntenbescherming is er sprake van gedifferentieerd aanpak die wel op het rapport wordt vermeld, maar niet op het diploma.

²⁸⁹ Het budget van € 63 miljoen (niveau 2014-2015) werd aldus gegarandeerd in 2015-2016 en 2016-2017.

²⁹⁰ Het *M-Decreet* voorziet in een waarborgregeling bij een daling van het aantal leerlingen in het buitengewoon onderwijs. Daarbij worden de middelen die ten gevolge van deze leerlingendaling vrij komen, opnieuw ingezet voor de ondersteuning van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in het gewoon onderwijs. . Voor het schooljaar 2015-2016 komt dit neer op een budget van ± € 25 miljoen. Voor het schooljaar 2016-2017 geldt een waarborgregeling voor het het secundair en basisonderwijs.

²⁹¹ Globale begroting:

Schooljaar 2018-2019	Kader in € miljoen	Werking in € miljoen	Totaal in € miljoen	Voltijdse equivalenten
Type 2/4/6/7	45,9	3,5	49,4	892
Basisaanbod type 3/9	77,2	6,0	83,2	1.471

Totaal	123,1	9,5	132,6	2.363
--------	-------	-----	-------	-------

²⁹² Niet alleen de onderwijsbehoeften van de leerlingen, maar ook de ondersteuningsbehoeften van de leerkrachten en de schoolteams worden in kaart gebracht. De bedoeling van het ondersteuningsmodel is immers om naast de studentgerichte oriëntatie meer nadruk te leggen op de ondersteuning van de leerkrachten en teams. Dankzij het nieuwe ondersteuningsmodel kan de ondersteuning op een meer flexibele manier worden ingezet. Deze steun kan in de loop van het schooljaar worden ingevoerd, maar ook afgebouwd of stopgezet.

²⁹³ Van dit totaalbedrag is € 4 miljoen voorbehouden voor de ontwikkeling van een ondersteuningsmodel voor het hoger onderwijs. Voor het schooljaar 2018-2019 werd een extra budget van € 16,7 miljoen ter beschikking gesteld voor de ondersteuning van leerlingen met een mentale, motorische, visuele of auditieve handicap of een spraak- of taalontwikkelingsstoornis. Voor het schooljaar 2018-2019 vertegenwoordigde het ondersteuningsmodel een budget van € 132,6 miljoen, waarvan € 123,1 miljoen voor de personeelskosten, wat neerkomt op 2.363 voltijdse equivalenten, en € 9,5 miljoen voor de werkingskosten.

²⁹⁴ Het grootste deel van het budget wordt besteed aan de ondersteuning van leerlingen met een gehoorbeperking, in de vorm van financiering voor gebarentolken (Vlaamse gebarentolken en redactietolken). Op de tweede plaats staat het omzetten van lesmateriaal (braille, vergrote kopieën, enz.) en ten slotte de technische hulpmiddelen, zoals aangepast meubilair. Daarnaast wordt jaarlijks een budget van €650.000 besteed aan het gratis ter beschikking stellen van voorleessoftware aan leerlingen met een lees- of schrijfprobleem in het lager en secundair onderwijs. Een budget van €237.000 gaat jaarlijks naar de werking van ADIBib Vlaanderen die de handboeken op school omzet naar een formaat dat geschikt is voor het gebruik van voorleessoftware. .

²⁹⁵ Decreet van 7 december 2017 betreffende de opname, de begeleiding en het behoud in het gewoon basis- en secundair onderwijs van leerlingen met specifieke behoeften

²⁹⁶ Voor meer informatie over redelijke aanpassingen en de aanvraagprocedure: <http://www.enseignement.be/index.php?page=27781>.

²⁹⁷ Voor de toepassing van artikel 3 van het decreet van 30 juni 2016 betreffende het inclusief volwassenonderwijs wordt een referentiepersoon of opvoeder aangewezen om studenten met een handicap te begeleiden met de indiening van de aanvraag voor een redelijke aanpassingen en het uitbrengen van een verslag hiervan aan de Studieraad. Hij/zij blijft de contactpersoon s gedurende heel de opleiding . Volgens artikel 5bis kent de regering een supplement van lestijden toe aan de school om de uitvoering van het begeleidingsplan te waarborgen. Ten slotte is een student met een rapport vanwege een medisch of paramedisch specialist (art. 7) ter erkenning van zijn of haar handicap vrijgesteld van het inschrijvingsgeld. Voor meer informatie, raadpleeg https://www.gallilex.cfwb.be/document/pdf/42994_000.pdf

²⁹⁸ De onthaal- en begeleidingsdienst analyseert de behoeften (materieel, pedagogisch, medisch en psychologisch). Hij selecteert ook de begeleidende studenten (die van tevoren zijn opgeleid) en organiseert hun prestaties. Op het niveau van de academische pool wordt ook een Kamer van het inclusief hoger onderwijs (ChESI) opgericht, met als opdracht de coördinatie van het beleid van het inclusief hoger onderwijs tussen de instellingen voor hoger onderwijs die lid zijn van de academische pool, de samenwerking met de CIHO en de voorlegging van een jaarlijks verslag aan de Commissie. Ten slotte (art. 34 van het decreet van 30 januari 2014 betreffende het inclusief hoger onderwijs) zullen hoger onderwijsinstellingen per periode van drie academische jaren een bedrag, dat ten minste gelijk is aan 5% van haar voordelen of sociale subsidies verkregen in deze periode, besteden aan de uitvoering van dit decreet. Het gaat onder meer om de uitvoering van de begeleiding en de opvolging van de studenten, de personeels- en werkingskosten van de opvang- en begeleidingsdienst, andere mogelijke kosten m.b.t. begeleiders van de studenten, opleidingen en

informatie- en sensibiliseringsacties. Deze middelen kunnen ter beschikking worden gesteld van verschillende instellingen van het hoger onderwijs.

²⁹⁹ De dienst PHARE financiert 6 begeleidende diensten die kinderen en jongeren in het reguliere onderwijs begeleiden. In het schooljaar 2016-2017 werden 193 kinderen begeleid (83 in de kleuterschool, 81 in het basisonderwijs en 29 in het secundair onderwijs).

³⁰⁰ Op basis van de beschikbare cijfers voor het schooljaar 2018-2019 waren er 261 personen die gebruik maakten van ondersteuningsdiensten (105 in de kleuterschool, 100 in het basisonderwijs en 56 in het secundair onderwijs):

leeftijd op 31 december

Geslacht	2,5 tot 6 jaar	6 tot 12 jaar	12 tot 18 jaar	ouder dan 18 jaar	Totaal
Vrouw	36	40	25	4	105
Man	62	63	29	2	156
Algemeen totaal	98	103	54	6	261

Handicap	Gewoon onderwijs met ondersteuning van het gespecialiseerd onderwijs (schoolintegratie)	Gewoon onderwijs zonder ondersteuning van het gespecialiseerd onderwijs (inclusie)	Geen antwoord	Algemeen totaal
gehoorbeschadiging (DA)	2	20	0	22
verstandelijke beperking, ontwikkelingsachterstand (DI)	9	45	3	57
fysieke of motorische handicap (DPh)	2	34	1	37
leermoeilijkheden (TA)	0	0	0	0
Pervasieve ontwikkelingsstoornissen (PDD)	3	40	0	43
ernstige gedragsstoornissen (TGC)	0	0	0	0
psychische stoornissen, psychische aandoeningen (Tpsy)	0	0	0	0
visuele handicap, blindheid of slechtziendheid (DV)	18	59	0	77
Polyhandicap (Polyhand)	0	0	0	0
Cerebraal letsel en hoofdtrauma (Cerebro)	0	0	0	0
ongespecificeerd (of andere)	4	21	0	25
Meervoudige aandoening - minstens 3 (Multi)	0	0	0	0
Algemeen totaal	38	219	4	261

³⁰¹ De zorgverzekering dekt de kosten van een groot aantal gezondheidsdiensten (raadplegingen, geneesmiddelen, hospitalisatiekosten, enz.), geheel of gedeeltelijk ten laste van het officiële tarief. Bovendien geeft het statuut van handicap recht op verschillende uitkeringen zoals het voordeel van

de verhoogde tussenkomst van de verzekering, de toekenning van het forfaitair bedrag voor chronische ziekten, maximumfactuur, enz. Voor meer informatie, raadpleeg het Belgisch UNCRPD-rapport 2011.

³⁰² Deze regeling is voorzien in het decreet van 8 november 2018 betreffende de verzekeringsinstellingen en houdende wijziging van het Waalse Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid. De derdebetalersregeling houdt in dat de zorgverlener de tegemoetkoming van de verplichte ziekteverzekering (verzekering voor geneeskundige verzorging) rechtstreeks aanreket aan het ziekenfonds van de patiënt. De patiënt betaalt enkel zijn persoonlijke tussenkomst (remgeld en eventueel ereloonsupplement).

³⁰³ De werkgroep bestond uit ziekenhuisfederaties, het AVIQ en verenigingen die mensen met een handicap vertegenwoordigen. Zijn taken waren het onderzoeken van de haalbaarheid van een overeenkomst over goede praktijken voor de toegankelijkheid van assistentiehonden in ziekenhuizen en het nadenken over het verbeteren van de toegankelijkheid van ziekenhuizen voor mensen met een handicap.

³⁰⁴ Door hun verminderde cognitieve en communicatieve vaardigheden hebben deze personen immers moeite om hun problemen te uiten. Vaak komen deze tot uiting in gedragsproblemen, die mensen om hen heen als problematisch ervaren. Om deze mensen te helpen moet derhalve bijzondere aandacht worden besteed aan psychische problemen die worden gemaskeerd door gedragsstoornissen. In dit kader wordt een zorgnetwerk rondom de patiënt opgezet en worden de interventies in samenwerking met de patiënt uitgevoerd.

³⁰⁵Zie ook de website: <https://www.plateformeannoncehandicap.be/professionnel/>

³⁰⁶ Dit project wordt geleid door de DSL.

³⁰⁷ Het doel van de revalidatie in een inrichting is het vergroten van de vaardigheden van de zorgontvangers en het aanpassen van hun levensstijl om tastbare en duurzame resultaten te bereiken in hun professionele activiteiten (het starten of voortzetten van hun professionele activiteit), hun persoonlijke autonomie en/of hun leefsituatie (het herwinnen van hun autonomie - eventueel na bepaalde aanpassingen, het leven in hun gezinsomgeving of eventueel het leven in een andere omgeving). De individuele revalidatiedoelen voor elke zorgontvanger zijn een concretisering van deze algemene doelen, afhankelijk van de uitgangssituatie, de individuele problemen en de behoeften van de betreffende zorgontvanger. Veel van deze centra bieden naast hun revalidatieprogramma ook begeleiding en loopbaanbegeleiding met een jobcoach aan.

³⁰⁸ De counseling richt zich op het onderhouden van reeds verworven vaardigheden en het verwerven van nieuwe vaardigheden op het vlak van autonomie, leven, werk of alternatieven voor werk, leren, maar ook op het gebied van psychologische en somatische gezondheid, het onderhouden van sociale contacten, budgetbeheer, administratie, huishoudelijk werk, mobiliteit. De oriëntatie is dan ook sterk gericht op participatie en integratie in het dagelijkse maatschappelijke leven (socialisatie van de zorg en inclusie).

³⁰⁹In het kader van de zesde staatshervorming werden 104 overeenkomsten overgedragen aan het Waalse Gewest. Na de fusie van twee centra zijn het er nu 103. Ze zijn gespreid over verschillende sectoren: poliklinische revalidatiecentra (CRA's); psychosociale revalidatie van volwassenen; pedopsychiatrische revalidatie; verslavingsrevalidatie; IMOC's (motorische en cerebrale parese); visuele revalidatie; motorische revalidatie; referentiecentra voor autisme; palliatieve teams (2e lijn); mobiliteitshulpmiddelen.

³¹⁰ De opdrachten van de opvangcentra zijn de volgende: zij bieden indien nodig tijdens het weekend of overdag hetzij sociale aanpassings- en paramedische, hetzij sociale, creatieve of recreatieve activiteiten aan om de voor het dagelijks leven noodzakelijke vaardigheden te kunnen verwerven of te behouden en om hun zelfstandigheid en hun integratie in de maatschappij te bevorderen (artikel

39 van het verenigd College van 25 oktober 2007). De opdrachten van de dagcentra zijn de volgende: opvang overdag en tegelijkertijd het instaan voor een medische, psychologische, paramedische, sociale en opvoedkundige begeleiding zodat ze een zo groot mogelijke zelfredzaamheid zouden weten op te brengen en behouden, alsmede een optimaal sociaal en familiaal integratieniveau (artikel 63 van het verenigd College van 25 oktober 2007).

³¹¹ Deze centra hebben met elkaar gemeen dat ze gespecialiseerde en multidisciplinaire opvang en zorg bieden. Ze bieden residentiële of ambulante zorg, meestal van beperkte duur (van enkele maanden tot enkele jaren), afhankelijk van de doelstellingen en de aard van de zorg. De door deze instellingen ontwikkelde bio-psycho-sociale benadering zorgt ervoor dat de mensen die naar hen toe komen in hun geheel worden beschouwd en een geïndividualiseerd zorgprogramma aangeboden krijgen. Functionele revalidatiecentra nemen kinderen (vanaf enkele maanden), adolescenten of volwassenen op, afhankelijk van het zorgproject dat er wordt ontwikkeld. Patiënten kunnen tussen de verschillende zorgcentra worden doorverwezen, afhankelijk van de moeilijkheden die zij ondervinden. Op korte termijn zijn de belangrijkste doelstellingen van functionele revalidatie: het verminderen van de frequentie en de intensiteit van de aandoeningen; het bevorderen van de ontwikkeling en de ontplooiing van de personen; het verminderen van het lijden dat gepaard gaat met de aandoeningen; het verhogen van de kwaliteit van het leven van de begunstigen. Op lange termijn heeft functionele revalidatie tot doel de begunstigen in staat te stellen het circuit van de zorginstellingen te verlaten om te evolueren naar een betere sociale inschakeling en een grotere zelfredzaamheid.

³¹² De revalidatie maakt deel uit van de gezondheidszorg, maar is niet curatief. Ze wordt ook gefactureerd op basis van prestaties. Het uiteindelijke doel van de centra is het leveren van kwaliteitsvolle diensten, die toegankelijk is voor de patiënten en waarbij rekening wordt gehouden met een zekere financiële haalbaarheid.

³¹³ Terwijl sommige van de in dit kader erkende werknemers snel terugkeren naar hun oorspronkelijke werk, vormen mensen met ernstige ziekten (geestesziekten, spier- en skeletaandoeningen, enz.) een bijzonder kwetsbare groep wat hun herintegratie op de arbeidsmarkt betreft. In deze context heeft de Belgische wetgever in 2006 een wet aangenomen over de professionele herintegratie van uitkeringsgerechtigden. In het kader van de uitvoering van deze wet heeft het RIZIV een kaderovereenkomst en specifieke overeenkomsten gesloten met de verzekeringsinstellingen (ziekenfondsen) die in België verantwoordelijk zijn voor het beheer van de individuele dossiers van de begunstigen en met de gewest- en gemeenschapsinstellingen in het Brussels, Waals en Vlaams Gewest die verantwoordelijk zijn voor werkgelegenheid en opleidingen (met inbegrip van de instellingen die ijveren voor de integratie van personen met een handicap op de arbeidsmarkt). Deze verschillende instrumenten hebben het mogelijk gemaakt om duidelijke en transparante procedures in te voeren om deze begunstigen te ondersteunen met het oog op hun geleidelijke terugkeer op de arbeidsmarkt en/of een opleiding om nieuwe vaardigheden aan te leren.

Tot op heden hebben 19.282 uitkeringsgerechtigden gebruik kunnen maken van deze begeleiding.

Naast deze steunmaatregelen worden financiële stimulansen toegekend aan uitkeringsgerechtigden die rechtstreeks een gedeeltelijke beroepsactiviteit willen uitoefenen die aangepast is aan hun resterende capaciteiten. In de afgelopen 3 jaar hebben gemiddeld 47.585 uitkeringsgerechtigden een activiteit kunnen hervatten.

³¹⁴ Ter herinnering: de antidiscriminatiewetten hebben betrekking op:

- leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, rijkdom, godsdienst of overtuiging, politieke overtuiging, vakbond, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische kenmerken of sociale afkomst (Wet 10/05/2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie);

-
- geslacht (inclusief zwangerschap, bevalling of moederschap) (Wet 10/05/2007 ter bestrijding van discriminatie tussen vrouwen en mannen);
 - nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst en nationale of etnische afstamming (Wet van 10/05/2007 tot wijziging van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden).

³¹⁵ Het Koninklijk Besluit werd gepubliceerd op 11 april 2019. Deze positieve acties moeten aan verschillende voorwaarden voldoen om discriminatie te voorkomen. De doelgroepen moeten ook objectief worden gedefinieerd, bijvoorbeeld op basis van een aanzienlijke kloof inzake tewerkstelling, waarbij rekening wordt gehouden met de handicap. Dat moet gebeuren onder de volgende voorwaarden:

- er moet een kennelijke ongelijkheid zijn;
- het wegwerken van deze kennelijke ongelijkheid moet een doelstelling zijn die moet worden bevorderd;
- de maatregel moet tijdelijk zijn;

de maatregel mag de rechten van derden niet onnodig beperken.

³¹⁶ In andere landen is gebleken dat de toegang tot de arbeidsmarkt voor de doelgroepen aanzienlijk is verbeterd. De studie van het RIZIV zal op termijn betrekking hebben op 700 personen en wordt ondersteund door een gerandomiseerde studie op basis van een equivalente controlegroep, met als doel de methode wetenschappelijk te valideren en, indien gevalideerd, eventueel uit te breiden naar alle uitkeringsgerechtigden. De conclusies van deze studie zullen eind 2022 beschikbaar zijn.

³¹⁷ De gebruikte formaten maakten deel uit van een online campagne, met de publicatie van factsheets met uitleg over de maatregelen voor personen met een handicap, de ontwikkeling van een bewustmakingsspel voor werkgevers van de federale overheid. Deze campagne was evolutief en stond open voor andere acties (bv. publicatie van getuigenissen van werknemers met een handicap op de selor.be website, informatiesessies voor mensen met een handicap).

³¹⁸ Voor meer informatie zie: <https://www.duoday.be/>

³¹⁹ Maximaal twee keer het gewaarborgd gemiddeld minimummaandinkomen. Er zijn een aantal wijzigingen aangebracht om de werkgelegenheidskansen verder te vergroten:

- De VOP kan nu worden toegekend voor de aanwerving van mensen met een handicap in de sociale economie (als niet-beoogde werknemer van de sociale economie), alsook voor de overgang van de sociale economie naar een minder ondersteunde tewerkstelling (voorheen enkel in de privésector, het onderwijs, de uitzendsector en de lokale overheden).
- Het inkomen van de zelfstandige om recht te hebben op een VOP is in 2019 verlaagd van € 15.000 naar € 13.500 en kan vanaf 2016 ook aan de zelfstandige in bijberoep worden toegekend. Daarnaast wordt bij het bepalen van deze inkomensgrens rekening gehouden met perioden van ziekte of stopzetting van de werkzaamheid. De verhoging van de premie tot 60% in geval van ernstige gezondheidsproblemen is ook ingevoerd voor zelfstandigen.
- Vanaf 1/1/2019 kunnen ook personen met een indicatie van een handicap voor een periode van maximaal twee jaar steun krijgen, als hun situatie nog kan veranderen. De toelage bedraagt 20%.

³²⁰ Dit maakt bijvoorbeeld de aanschaf van aangepaste hulpmiddelen (bijv. braillescherm, groot computerscherm) of aangepaste kleding (bijv. orthopedische veiligheidsschoenen) mogelijk. Voor doven en slechthorenden kan de steun voor tolken (recht op 10% van de werkelijk gepresteerde arbeidstijd) worden verhoogd tot 30%.

³²¹ Het uitvoeringsbesluit werd uiteindelijk goedgekeurd in februari 2018. Het nieuwe kader voorziet in:

- activeringsprocessen (het combineren van arbeid en kortdurende zorg tot 18 maanden om mensen met MMPPS-problemen aan een betaalde baan te helpen). Het is een proces waarbij een combinatie van arbeid en begeleiding wordt aangeboden met als doel de werkzoekende voor te bereiden op betaalde arbeid. Onbezoldigde arbeid voor personen van 18 tot 65 jaar met een MMPPS-probleem, die door dit probleem op korte tot middellange termijn geen betaalde arbeid (meer) kunnen verrichten, waardoor deze personen de latente functies van het werk kunnen (her)ontdekken.
- De activering van de arbeidsbemiddeling via een project van sociale economie dat zich richt op initiatieven voor arbeidsbemiddeling, die hun deelnemers willen voorbereiden op de tewerkstelling in een gepersonaliseerde onderneming via een proces dat tot 18 maanden kan duren. Het project zal worden geëvalueerd voordat er een regelgevend kader wordt ingevoerd.

³²² Deze acties zijn gericht op het versterken van de instroom en de structurele ondersteuning van personen met een handicap of chronische ziekte. Met de dienst werving en selectie wordt met name gewerkt aan het actief wegnemen van drempels in de huidige selectieprocedures en aan het verbeteren van het aanbod van redelijke aanpassingen bij de selectie. De dienst Diversiteitsbeleid faciliteert maatregelen ter ondersteuning van de tewerkstelling van ambtenaren met een handicap of chronische ziekte en bundelt deze in een officieel document dat door het diensthoofd van de ambtenaar wordt ondertekend. Op deze manier worden de toegekende arbeidsondersteunende maatregelen op het hoogste niveau bevestigd. Daarnaast besteedt de Vlaamse overheid aandacht aan de betrokkenheid van personeelsleden met een handicap of chronische ziekte bij de uitvoering van het beleid via het personeelsnetwerk "ONbeperkt". Dit netwerk tracht stereotiepe percepties te doorbreken door middel van verschillende bewustmakings- en informatiecampagnes.

³²³ Dit percentage is gestegen na enkele jaren te zijn gestagneerd op ongeveer 1,4% (vrijwillige registratie).

³²⁴ Zijn opdracht sluit aan bij de uitvoering van het besluit van 21/12/2000 van de Regering van de Franse Gemeenschap betreffende de tewerkstelling van gehandicapten in de Diensten van de Regering en in sommige instellingen van openbaar nut die onder de Franse Gemeenschap ressorteren. Zijn werk stelt vier doelstellingen voorop: het ontwikkelen van een echte expertise binnen het Ministerie van de FWB; het opzetten van een netwerk van samenwerkingsverbanden met de verenigingen die belast zijn met de integratie van personen met een handicap om actief op zoek te gaan naar potentiële kandidaten; communicatie binnen het Ministerie over het project en de problematiek en het mobiliseren van het netwerk in termen van personeel om de acties voor te bereiden en te ondersteunen.

³²⁵ Zie voor de bewustmaking het antwoord op vraag 25 c).

³²⁶ Voor de begeleiding van slechthorende of dove werkzoekenden kan bijvoorbeeld ondersteuning via een gebarentolker worden overwogen tijdens gesprekken met een raadgever, maatschappelijk werker of evaluator. Deze regeling stelt werkzoekenden die door een raadgever, maatschappelijk werker of evaluator van de Forem worden opgeroepen, hetzij voor een individueel gesprek hetzij voor een groepszitting, in staat om hun handicap te melden. De overheidsopdracht werd voor een periode van 4 jaar (tot eind 2022) toegewezen en de gebarentolken van de SISW (Service d'Interprétation des Sourds de Wallonie) worden per prestatie vergoed, inclusief verplaatsingskosten.

³²⁷ De Forem heeft zodoende een interne opleiding voor de begeleiding/evaluatie van personen met een arbeidsbeperking opgezet voor verschillende beroepen: raadgevers, maatschappelijk werkers en evaluatoren. Het doel is een actieplan voor tewerkstelling op maat uit te werken, aangepast aan een

publiek met een verminderde arbeidsgeschiktheid, en om de kennis te actualiseren en te verwerven die nodig is om dit publiek te ondersteunen.

³²⁸ Een besluit van 26 februari 2015 wijzigt de bepalingen van het AGW van 18 december 2003 tot wijziging van de Waalse Ambtenarencode met betrekking tot de aanwerving en loopbaan van personen met een handicap bij de Waalse overheidsdienst.

³²⁹ Het Pool H-project leverde de volgende resultaten op:

- Een brochure 'HANDI CAP EMPLOI - HANDIG WERK',
- Contacten/informatiebijeenkomsten en persoonlijke ontmoetingen met werkgevers (uitwisseling van goede praktijken en beantwoorden van vragen van werkgevers).
- Samenwerking met andere actoren op het gebied van werkgelegenheid voor mensen met een handicap (intensivering van het netwerk door middel van een Topo Handicap).

³³⁰ Dit gebeurde via concrete acties, zoals informatiesessies, het opstellen van een online brochure voor potentiële uitzendkrachten en uitzendbureaus, en een video. Deze acties waren zowel op de uitzendkantoren als op de uitzendkrachten zelf gericht. Zo werden er 3 Jobdays voor werkzoekenden met een handicap georganiseerd, zodat zij zouden kunnen solliciteren bij een uitzendkantoor.

³³¹ "activa.brussels" richt zich specifiek tot niet-werkende werkzoekenden met verminderde arbeidsbekwaamheid en is beschikbaar vanaf de eerste dag werkloosheid. De regeling bestaat uit een activeringstoelage die maandelijks wordt toegekend en uitbetaald aan de nieuw aangeworven werknemer. De werkgever houdt het bedrag van de activeringsvergoeding in op het betaalde loon. De vergoeding wordt betaald voor een periode van 36 maanden. Het totale toegekende bedrag voor een voltijds contract bedraagt € 23.400: € 750 voor de eerste 12 maanden en € 600 voor de laatste 24 maanden. Een andere maatregel zal op 1 januari 2021 in werking treden: de regeling voor inschakeling in de sociale economie. Deze maatregel is gericht op werkzoekenden met chronische gezondheidsproblemen of een handicap. In het kader van deze regeling zal de integratiepremie worden uitgekeerd aan bedrijven die de betrokkene een baan kunnen aanbieden die aangepast is aan zijn of haar situatie en die ervoor zorgen dat deze persoon op lange termijn in het bedrijf kan worden geïntegreerd. Het betreft een jaarlijkse premie van € 10.000 over een periode van 5 jaar (of tot aan het pensioen voor werknemers boven de 50 jaar).

³³² Op dit platform, dat bestaat uit diversiteitsmanagers en handicap-referenten van HR-afdelingen, kunnen moeilijkheden waarmee regionale overheidsinstanties worden geconfronteerd bij de aanwerving en integratie van personen met een handicap worden besproken, evenals de gevonden oplossingen en de goede praktijken.

³³³ met de goedkeuring van de statutaire en contractuele besluiten van 21 maart 2018, moeten de 4 GOB's en 9 ION's die onder het gemeenschappelijk statuut vallen, rekening houden met de volgende wijziging: zolang het percentage van 2% personen met een handicap binnen de organisatie niet is bereikt, dient hun HR-afdeling bij aanwervingen voorrang te geven aan personen met een handicap (die de selectieprocedure met succes hebben doorlopen). HRM's moeten bij voorrang de lijst van succesvolle kandidaten met een handicap raadplegen, totdat het percentage van 2% personeelsleden met een handicap is bereikt.

³³⁴ Volgens het Handistreaming-verslag 2019 kunnen 34 van de 780 beambten van de Franse Gemeenschapscommissie binnen het quotum van 5% vallen, d.w.z. een officieel percentage van 4,4% (maar deze cijfers onderschatten de feitelijke arbeidsparticipatie van handicap).

³³⁵ Deze maatregelen omvatten met name: een versterking van de redelijke aanpassingen, een introductieprogramma voor nieuwe beambten, de aanwerving van een gebarentolk, het aanstellen van beambten om GP's die dat wensen te begeleiden, het aanpassen van examenproeven tot een hoger niveau en voorbereidende opleidingen, enz.

³³⁶ Zo kunnen bijvoorbeeld de volgende opleidingen en acties worden aangehaald: 2 opleidingen op het gebied van informatica/kantoorautomatisering en schriftelijke en mondelinge communicatie voor gehandicapten, deelname aan de nationale actie "DUOday" ter bevordering van de tewerkstelling van mensen met een handicap, erkenning van de vereniging "Diversicom" en een ondersteuningsmaatregel voor beroepsopleidingen.

³³⁷ Tot deze maatregelen behoorden onder meer: een kennismakingsstage binnen een bedrijf, een opleiding in een bedrijf, een beroepsstage en tewerkstelling in een bedrijf. Deze maatregelen beantwoorden aan de verschillende behoeften, verzoeken en wensen van personen met een handicap. De personen die deze verschillende maatregelen volgen, worden in dit proces begeleid door de Dienst.

³³⁸ Het REK II-project heeft tot doel de discriminatie van mensen met een handicap te bestrijden en hun tewerkstelling in openbare instellingen van de Duitstalige Gemeenschap te bevorderen. Dit project dient ook als basis voor het voortdurend en geleidelijk opzetten van specifieke maatregelen in deze sector en voor discussies met het oog op de verbetering en versterking van de samenwerking tussen de DSL en andere belanghebbenden.

³³⁹ Koninklijk besluit tot wijziging van de artikelen 27, 51, 52bis, 58, 58/3 en 63 van het koninklijk besluit van 25 november 1991 houdende de werkloosheidsreglementering en tot invoeging van de artikelen 36sexies, 63bis en 124bis in hetzelfde besluit. Dit nieuwe statuut wordt ingevoerd vanaf 1 juli 2019 (vooronderzoek) en zal volledig worden toegepast vanaf 1 januari 2020. Het statuut wordt toegekend voor een periode van twee jaar na een evaluatie door de internationaal erkende screeningstoel ICF. Na deze 2 jaar kan het na een nieuwe screening worden verlengd.

³⁴⁰ Wet van 03/09/2017 tot wijziging van het koninklijk besluit van 6 oktober 2005 houdende diverse maatregelen met betrekking tot de vergelijkende aanwervingsselectie en met betrekking tot de stage het oog op de optimalisering van het quotum inzake tewerkstelling van personen met een handicap bij de federale overheidsdiensten, door de uitbesteding van taken aan gespecialiseerde bedrijven voor maximaal een derde van het quotum om te zetten, hetzij op basis van het aantal uitbestede werkuren ten opzichte van het totale aantal voltijdequivalenten van de uitbestedende dienst, hetzij door de financiële waarde van de opdracht om te zetten in voltijdequivalenten op basis van de gemiddelde loonkosten van de uitbestedende dienst.

³⁴¹ Naar aanleiding van het decreet betreffende maatwerk van 12 juli 2013. De Raad van State heeft de uitvoeringsbesluiten van het decreet (januari 2016) tijdelijk opgeschort wegens het ontbreken van een leefbaar overgangsregime, maar sinds 1 januari 2019 is het maatwerkdecreet volledig uitgevoerd en kan het worden gebruikt om werknemers uit de doelgroepen in staat te stellen om met minder ondersteuning werk te vinden in de reguliere economie.

³⁴² In samenwerking met de academische wereld wordt gedurende het hele project een impact assessment uitgevoerd met focus op de innovatieve ervaringsgerichte benadering van de verkenning en ontwikkeling van talent.

³⁴³ Deze maatregelen worden ondersteund door het Europees Sociaal Fonds (ESF).

³⁴⁴ Hun opdracht is het begeleiden en ondersteunen van jongeren in hun inclusieproces, door samen met hen een professioneel project op te bouwen, hen te adviseren en netwerken van belanghebbenden te activeren, en hen te informeren over de te mobiliseren structuren. In 2018 hebben 455 personen deelgenomen aan de projecten 'TEVA' en 'Transition 15-25 ans'.

³⁴⁵ De opleidingen worden noodzakelijkerwijs uitgevoerd in alternerend leren en integreren de realiteit op de werkvloer. De opleidingsprogramma's zijn gebaseerd op de referentiesystemen voor kwalificaties en opleidingen die alle opleidingsoperatoren in de Federatie Wallonië-Brussel hanteren. Hierdoor kan men na een opleiding in het centrum voor gespecialiseerde opleidingen overgaan naar een 'gewone' opleiding.

³⁴⁶ Besluit van 23 mei 2019 tot wijziging van het besluit van 27 december 1996 - houdende organisatie van het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap en houdende regeling van de aanwerving, de loopbaan en de bezoldiging van de ambtenaren - en tot wijziging van het besluit van 17 juli 2003 tot bepaling van de rechtspositie van het contractueel personeel van het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap en van bepaalde organismen van openbaar nut.

³⁴⁷Zie voor meer informatie: www.ediv.be

³⁴⁸ Zie <https://dam.vlaanderen.be/m/5a5b55e27b9aaec1/original/Actieplan-ter-Bestrijding-van-Arbeidsgerelateerde-Discriminatie-ABAD-.pdf>

³⁴⁹ <https://www.vlaanderen.be/discriminatie-op-het-werk/campagne-tegen-discriminatie-op-het-werk-het-is-gauw-gebeurd>

³⁵⁰ Voorbeelden van acties: teambuilding (1/2 dag tot 1 dag), voorstelling "25 minutes qui bousculent", DUOday-dag, modules voor bewustmaking rond handicap - demystificatie (van 1 uur tot 1 dag), opleidingen Handicap en Tewerkstelling.

³⁵¹ De expertise van ergonomen en een netwerk van gespecialiseerde dienstverleners worden beschikbaar gesteld dankzij het Ergojob-project van het ESF. Deze expertise maakt het mogelijk om eerstelijnsprofessionals (arbeidsbemiddelaars, preventieadviseurs, enz.) te ondersteunen bij het analyseren van de werkomgeving en het voorstellen van aanpassingen aan de werkomgeving. Enerzijds komen zij tussenbeide wanneer een situatie meer gespecialiseerde vaardigheden vereist, en anderzijds wordt er een kennisoverdracht naar deze actoren georganiseerd, met name door de ontwikkeling van een databank over de werkomgeving. In 2018 hebben 153 mensen deelgenomen aan het Ergojob-project [Het doel is om mensen met een handicap te integreren of aan het werk te houden door de toegankelijkheid van hun werkplek te verbeteren, door hun werkomgeving aan te passen of door nieuwe manieren van werkorganisatie voor te stellen] terwijl 1.250 mensen bewust zijn gemaakt via het programma "Sensibilisations Handicap et Emploi"; 204 personen zijn bewust gemaakt via de opleidingen "Handicap et Emploi" [beide projecten hebben tot doel de manier waarop de gehandicaptenproblematiek op het werk wordt benaderd, te veranderen].

³⁵² Dit gebeurt bijvoorbeeld door het sturen van vergelijkbare cv's, waarbij een discriminerend criterium wordt weggelaten.

³⁵³ Besluit van 13 oktober 2017 dat op 1 januari 2018 in werking is getreden. Indien onregelmatigheden worden vastgesteld in een PV, dan wordt dit doorgestuurd naar het arbeidsauditoraat. In geval van een veroordeling door de rechter zal de overtreder ook de ontvangen subsidies van het gewest moeten terugbetalen. Dit nieuwe bindende en repressieve kader wordt gecombineerd met het preventieve luik dat door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt toegepast. Het doel is discriminatie op de arbeidsmarkt, en in het bijzonder van personen met een handicap, te bestrijden door middel van een netwerk. Een dergelijk ontradend en repressief systeem bestrijdt discriminerende handelingen tijdens aanwervingsprocedures en bevordert zo de toetreding van personen met een handicap tot de arbeidsmarkt. Het ijvert voor een duurzame mentaliteitsverandering die elke vorm van discriminatie veroordeelt.

³⁵⁴ De projecten maken deel uit van de algemene diversiteitsstrategie van de overheid. Bij deze projecten wordt ook de nadruk gelegd op de actieve steun aan de door België aangegane verbintenissen op het vlak van mensenrechten en aan de internationale aanbevelingen ter zake.

³⁵⁵ Deze strategie omvat de toegang van de privésector tot verschillende soorten diversiteitsplannen; een label dat nu een vintage-keurmerk is en een striktere verplichting om de genderproblematiek te integreren. Ordonnantie van mei 2019, van kracht geworden op 1 januari 2020.

³⁵⁶ Decreet van 28 mei 2018 betreffende de maatregelen AktiF en AktiF PLUS.

³⁵⁷ Bijvoorbeeld: ontwikkeling van nieuwe technologieën, telecommunicatie, nieuwe vormen van tewerkstelling, enz.

³⁵⁸ Een van de maatregelen schept een wettelijk kader voor de invoering van flexibele werktijden in bedrijven door middel van een collectieve arbeidsovereenkomst of een wijziging van het arbeidsreglement. Een systeem van glijdende werkuren stelt de werknemer in staat om het begin- en einduur van zijn werkdag zelf te bepalen, binnen de vaste en flexibele werktijden die in zijn of haar collectieve arbeidsovereenkomst of arbeidsreglement zijn vastgelegd. De wet biedt ook een kader voor occasioneel telewerken dat bedrijven in staat stelt de organisatie van het werk te moderniseren, zodat werknemers hun beroeps- en privéleven beter kunnen combineren en meer autonomie krijgen in de uitoefening van hun taken. De wet bepaalt ook uitdrukkelijk dat de genderdimensie in aanmerking moet worden genomen in de collectieve arbeidsovereenkomst die het kader vastleggen. Voor meer informatie over deze wetgeving, zie: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2017030503&table_n_ame=wet

³⁵⁹ Dit plan bevat 61 concrete acties, verdeeld over zes strategische doelstellingen: sociale bescherming van de bevolking, vermindering van kinderarmoede, toegang tot werk door middel van sociale en professionele activering, bestrijding van dakloosheid en onaangepaste huisvesting en het recht op gezondheid en toegang tot openbare diensten voor kwetsbare personen. Voor meer informatie over het Derde Federaal Plan Armoedebestrijding, raadpleeg https://www.mis.be/sites/default/files/documents/federaal_plan_armoedebestrijding_2016-2019_0.pdf

³⁶⁰ Het betreft een beleidsplan, dat de belangrijkste maatregelen van de Vlaamse Regering in de strijd tegen de armoede op korte en middellange termijn uiteenzet.

³⁶¹ Voor meer informatie over deze *Persoonsvolgende Financiering* (PVF), zie: <https://www.vlaanderen.be/persoonsvolgende-financiering-pvf-basisondersteuningsbudget-bob-en-persoonsvolgende-budget-pvb-voor-personen-met-een-handicap>.

³⁶² Met het oog op de ontwikkeling van toerisme voor iedereen, heeft het Commissariaat-Generaal voor Toerisme (CGT) ook als taak om de toegang van kansarmen tot de Waalse toeristische diensten te faciliteren. Deze opdracht sluit aan bij het Armoedebestrijdingsplan. De 2 pijlers (kansarmoede/toegankelijkheid) worden door dezelfde directie van het CGT behandeld. Waar nodig worden verbanden gelegd tussen beide.

³⁶³ Deze leidraad is opgesteld door de verenigingen die zich toelagen op toegankelijkheid. Om in aanmerking te komen voor een projectsubsidie moet ten minste 30% van de gecreëerde openbare huisvesting aanpasbaar of aangepast zijn (Besluit van de Waalse Regering van 15 mei 2014 betreffende de toegankelijke woning, de aanpasbare woning en de aangepaste woning).

³⁶⁴ Er werd met name een symposium georganiseerd en vervolgens werd een werkgroep opgericht met Unia, het AVIQ, de diensten openbare veiligheid en gezondheid en de Waalse huisvestingsmaatschappij (SWL), voor meer aandacht voor de persoon met een handicap, zowel bij het ontwerpen van woningen als bij aanpassingswerken aan woningen, de toewijzing ervan, de toegang tot huisvesting en de begeleiding gedurende het gehele verhuurtraject.

³⁶⁵ Vermeldenswaardig zijn, bijvoorbeeld, naar aanleiding van de eerste projectoproep die in 2016 werd gelanceerd, de 'East Belgium Biker' -projecten (om personen met en zonder handicap samen te brengen en bewust te maken van deze problematiek; de opbrengsten van dit evenement gingen integraal naar sociale projecten voor personen met een handicap) en het project 'Points de contact social' (bij decreet van 05 mei 2014 vastgestelde ontmoetingsplaatsen die de diversiteit van de samenleving en de sociale samenhang van de burgers moeten versterken, de eenzaamheid bestrijden en waardering en erkenning tastbaar maken).

³⁶⁶ Voor een recente algemene presentatie van het federale en regionale beleid ter ondersteuning van mensen met een handicap in België, zie hoofdstuk 2 van het boek "Armoede en handicap in België", uitgegeven in 2019: <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/publicaties/boek-armoede-en-handicap-in-belgie-2019-nl.pdf>

³⁶⁷ Dit werk werd samengesteld door de POD Maatschappelijke Integratie en de FOD Sociale Zekerheid, met medewerking van deskundigen, academici, Unia en de NHRPH. Voor meer info, raadpleeg: <https://www.mi-is.be/nl/pers-multimedia/handicap-en-armoede-weinig-arbeidskansen-hoog-armoederisico>.

³⁶⁸ Deze verhogingen hebben betrekking op de inkomensvervangende tegemoetkoming voor personen met een handicap en de inkomensgarantie voor ouderen, alsook op de integratietegemoetkoming voor personen met een handicap. Voor een voorstelling van de evolutie van de verschillende barema's sinds 2004, zie: <https://handicap.belgium.be/nl/news/121219-simulator.htm>

³⁶⁹ Het jaarlijkse bedrag van de vrijstelling wordt verhoogd van € 16.354,13 tot € 28.619,73, wat neerkomt op een verhoging van 75%.

³⁷⁰ Zie voor meer informatie: <https://mybenefits.fgov.be/burger/home>

³⁷¹ De tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden is een maandelijks bedrag dat wordt uitgekeerd aan 65-plussers met verminderde zelfredzaamheid en beperkte financiële middelen.

³⁷² De voormalige kinderbijslag.

³⁷³ In een latere fase zullen de verschillende onderdelen van de Vlaamse Sociale Bescherming op een andere manier gefinancierd worden, afhankelijk van het zorgprofiel van de gebruikers. Met een "zorgticket" zal deze persoon naar verschillende zorginstellingen in Vlaanderen kunnen gaan.

³⁷⁴ Dit nieuwe systeem is gebaseerd op de volgende regelgeving:

- "Decreet van 8 februari 2018 betreffende het beheer en de betaling van de gezinsbijslagen, B.S. van 1 maart 2018";
- "Besluit van de Waalse Regering tot bepaling van de voorwaarden voor de toekenning van de toeslag op de kinderbijslag ten gunste van een kind met een handicap ter uitvoering van artikel 16 van het decreet van 8 februari 2018 betreffende het beheer en de betaling van de gezinsbijslagen" van 23 mei 2019.

³⁷⁵ Het systeem is zodanig aangepast dat het recht op deze toeslag een onvoorwaardelijk recht is tot de leeftijd van 21 jaar, zelfs als het kind werkt. In dit geval wordt de basistoelage geannuleerd, terwijl de toeslag geblokkeerd blijft.

³⁷⁶ Via het Besluit van de Waalse Regering tot wijziging van sommige bepalingen van het reglementair deel van het Waals Wetboek van Sociale Actie en Gezondheid betreffende de individuele integratiehulp van 11/06/2015.

Voor meer informatie zie: <https://wallex.wallonie.be/sites/wallex/contents/acts/0/117/1.html>³⁷⁷

³⁷⁸ Er zijn vijf categorieën gekoppeld aan vijf maximumbedragen. Het bedrag hangt ook af van het inkomen van de begunstigde en van de persoon met wie hij een gezin vormt. De erkenning van ten minste 12 punten op de door de regelgeving vastgestelde afhankelijkheidsschaal (categorie 3 of 4), zonder dat de THAB noodzakelijkerwijs wordt uitgekeerd, maakt het mogelijk om toegang te krijgen tot het statuut "chronisch zieken", wat leidt tot een hogere tussenkomst van het RIZIV in de kosten van de gezondheidszorg. De aangepaste begroting voor 2019 voor de tegemoetkoming voor hulp aan bejaarden bedraagt € 30.400.000 aan vastleggingskredieten en vereffeningskredieten.

³⁷⁹ De begunstigde behoudt een verworven recht op de oude bedragen zolang deze voordeliger zijn.

³⁸⁰ Bovendien kan men via de website van Iriscare (www.iriscare.be) een schatting maken van het bedrag van de kinderbijslag waarop elk kind recht zal hebben in het nieuwe Brusselse kinderbijslagsysteem. Het blijft evenwel een schatting, want het resultaat moet altijd worden herbekeken in functie van de persoonlijke situatie van het kind op dat ogenblik. Dit berekeningssysteem houdt rekening met de vraag of het kind een handicap of een aandoening heeft.

³⁸¹ De gemiddelde verwerkingstijd voor de kinderbijslag (van aanvraag tot goedkeuring) bedroeg 7 maanden. In 2019 daalde het aantal lopende dossiers met meer dan 50%. In november 2017 waren er bijvoorbeeld nog 209.482 openstaande dossiers, terwijl het er in mei 2018 159.633 waren en in juli 2019 94.764. Dit betekent dat in 16 maanden tijd meer dan 50% van de lopende dossiers werden behandeld. De huidige verwerkingstijd voor de kinderbijslag bedraagt 5,7 maanden.

³⁸² Wet van 17/03/2013 betreffende artikel 492/1 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 7 van het Kieswetboek (van kracht sinds 01/09/2014).

³⁸³ Decreet van 9 december 2005 betreffende de provincies en het decreet van 22 december 2017 betreffende de lokale overheden.

³⁸⁴ Bij het verlenen van bijstand beschikt de assistent over dezelfde middelen en faciliteiten als de beambte en heeft hij dezelfde verplichtingen. Hij heeft dezelfde toegangsrechten en is gebonden aan dezelfde vertrouwelijkheid als de beambte die hij assisteert. Maar de taak van een assistent is beperkt tot hulpverstrekking. Hij heeft niet het recht om de beambte te vervangen, heeft geen initiatiefrecht en kan dus niet aan de vergaderingen deelnemen bij afwezigheid van de vertegenwoordiger die hij assisteert.

³⁸⁵ (Dit geldt ook voor personen met begripsproblemen; werken in een stem- of telbureau zal plaatsvinden in de mate van het mogelijke)

Koninklijk besluit van 10/08/1894 betreffende het verkiezingsmateriaal en omzendbrief van 25 april 2019 in verband met de verkiezingen van 26 mei 2019 (zie https://elections.fgov.be/sites/default/files/inline-files/Accessibilite_des_bureaux_de_vote.pdf).³⁸⁶

³⁸⁷ <https://2018.vlaanderenkiest.be/regelgeving/ministerieel-besluit-van-20-juli-2018-inrichting-van-stemlokalen-en-kiesmateriaal-voor>

³⁸⁸ Dit geldt bijvoorbeeld voor de beschikbaarheid van parkeerplaatsen in de buurt van het gebouw waar de stemming plaatsvindt, de toegangsweg, de ingang, het onthaal, de bewegwijzering en, voor zover mogelijk, het rekening houden met verschillende soorten lichamelijke handicaps.

³⁸⁹ "Wenkenblad stemlokalen"

Dit omvat informatie over de keuze van een geschikte locatie (beschikbare parkeerplaatsen in de buurt van het gebouw waar de stemming plaatsvindt, de toegangsweg, de ingang, het onthaal, de bewegwijzering) en de inrichting van de stembureaus, alsook advies en aanbevelingen over hoe personen met een handicap kunnen worden onthaald op dag van de stemming. Meer informatie: https://inter.vlaanderen/sites/default/files/Wenkenblad_toegankelijkheid_stemlokalen.pdf

³⁹⁰ Decreet van 8 juli 2011 betreffende de lokale en provinciale verkiezingen.

³⁹¹ Dit plan omvatte verschillende maatregelen, waaronder het opstellen van een vademecum 'toegankelijkheid' voor de gemeenten, de bewustmaking van de operatoren die verantwoordelijk zijn voor de locatie van de stembureaus, het doorlichten van het portaal dat gewijd is aan de verkiezingen, financiële steun voor de federatie van aangepast vervoer en een projectoproep ter ondersteuning van de deelname van senioren aan de stemming. Het plan werd a posteriori geëvalueerd via een formulier op het portaal en bij de gemeentebesturen. De lessen die uit deze

evaluatie werden getrokken, zijn opgenomen in het verslag over de verkiezingen, dat als basis zal dienen voor de volgende verkiezingen. Meer informatie: <http://electionslocales.wallonie.be/node/296>

³⁹² Hier zijn twee voorbeelden: (1) de herwerking van de brochure (en de technische fiches) van de vzw Passe-Muraille "Over de Brusselse burgers... in het stemhokje" voor verenigingen en het gemeentepersoneel, dat informatie bevat over het onthaal van gehandicapte burgers, per type handicap (motorische, auditieve, visuele of intellectuele handicap); (2) de verspreiding van een brochure met praktische details over de verkiezingen voor personen met een handicap, met een "gemakkelijk te lezen" gedeelte, via het verenigingsnetwerk. Deze brochure is vertaald in gebarentaal (<https://vimeo.com/291862398>).

³⁹³ Deze pagina bevat informatie over het vervoer op de verkiezingsdag, de toegankelijkheid van de kantoren, enz. en voldoet aan de AnySurfer-normen. Meer informatie: <https://elections2018.brussels/electeur/le-vote/l'assistance-au-vote>.

³⁹⁴ Op basis van de resultaten van dit onderzoek heeft CAWaB een rapport opgesteld dat naar de gemeenten is gestuurd om lering te trekken uit de feedback van de burgers. Meer informatie: <https://overheidsdienst.brussels/toegankelijkheid-gemeenteraadsverkiezingen-2018>

³⁹⁵ De artikelen L4123-1 §3, L4133-1, L4133-2 en L4143-3 §3 van het Wetboek van de plaatselijke democratie en decentralisatie en het Regeringsbesluit van 24 mei 2018. Deze maatregelen zorgen ervoor dat de voorkeur wordt gegeven aan gebouwen die geschikt zijn voor gebruik als stemlokaal. Bovendien is ten minste één stemhokje per vijf stembureaus zo ontworpen dat het gemakkelijk toegankelijk is voor personen met een handicap. De toegankelijkheidscriteria zijn onder meer dat de stembureaus zich op de begane grond bevinden, dat de lokalen en gangen gemakkelijk toegankelijk zijn voor rolstoelgebruikers, dat er in de directe omgeving geschikte parkeergelegenheden beschikbaar zijn zonder risico op valpartijen, enz. Het stemhokje moet voldoende diep en breed zijn. Personen met een handicap kunnen bij hun gemeente terecht voor een aangepast stembureau. Daarnaast zijn er ook specifieke regels voor de begeleiding van personen in het stemhokje zodat zij hun stemrecht kunnen uitoefenen: kiezers die het nodig achten om zich te laten begeleiden tot in het stemhokje om hun stemrecht uit te oefenen, kunnen uiterlijk de dag voor de stemming een verklaring indienen bij de burgemeester van hun woonplaats. Anders kan de voorzitter of een ander lid van het stembureau, op verzoek en na een beslissing van het stembureau, de kiezer vergezellen in het stemhokje.

³⁹⁶ Voor meer informatie: <https://eudisabilitycard.be>.

³⁹⁷ Er wordt ook speciale aandacht besteed aan innovatie. Deze organisatie heeft bijvoorbeeld de blindentribunes in het Belgische voetbal georganiseerd. Zij zorgt ook voor auditieve hulp voor slechthorenden (met een hoortoestel) tijdens evenementen. Meer info: <https://inter.vlaanderen/>

³⁹⁸ Het overheidsbeleid moet zich richten op specifieke doelgroepen om de toegankelijkheid te maximaliseren, met inbegrip van bijvoorbeeld specifieke voorzieningen om de collectie toegankelijk te maken voor mensen met een visuele beperking.

³⁹⁹ Bijvoorbeeld opleidingen, evenementen, debatten, voorlichtingscampagnes, enz.

⁴⁰⁰ <https://www.access-i.be/>

⁴⁰¹ Het beheerscontract van het CGT voorziet in de uitvoering van een actieplan 'toerisme voor iedereen' in samenwerking met de actoren van het sociale toerisme en het toerisme voor PBM. Er zijn verschillende acties gepland:

- Contacten met verschillende partners om een constructieve dynamiek op te zetten: AVIQ, de vzw Access-i, WBT, Toerisme Vlaanderen, Visit Brussels, de Duitstalige Gemeenschap, CAWaB, enz.;

-
- Bewustmakingsacties bij de actoren en professionals van de sector om hen aan te moedigen het proces van professionalisering en dus van Access-i-certificering aan te vatten;
 - Het personeel van het CGT bewust maken van de handicapkwestie, met name door deel te nemen aan het Jaar van de Gelijkheid;
 - Financiële steun aan de vzw Access-i sinds 2014 om de toeristische sector te sensibiliseren, te informeren over de verwachtingen van mensen met speciale behoeften en het toeristisch aanbod in Wallonië te certificeren (gebouwen, sites, evenementen).

⁴⁰² In 2019 werd een projectoproep voor een bedrag van € 10 miljoen gelanceerd om de toegankelijkheid van toeristische trekpleisters en accommodaties voor PBM te verbeteren.

⁴⁰³ Het project heeft tot doel het toeristisch potentieel van de Natura 2000-gebieden te ontwikkelen door thematische ontdekkingstrajecten op 10 proeflocaties in de Waalse natuurparken en door de ontwikkeling van een groen toerisme voor iedereen te ondersteunen.

Van de 33 dossiers die in mei 2018 werden geselecteerd (op een totaal van 56 ingediende dossiers) hebben er 30 het criterium "toegankelijkheid" geïntegreerd, waarvan er 26 volledig toegankelijk zijn. Na de werken zal Access-i audits uitvoeren. De geselecteerde zwembaden zijn verspreid over het Waalse grondgebied. Ter ondersteuning van de projectleiders is een reeks hulpmiddelen beschikbaar gesteld, waaronder een 'Guide d'aide à la conception/rénovation de piscines accessibles à tous' (leidraad voor het ontwerp/de renovatie van zwembaden die voor iedereen toegankelijk zijn) en een 'Guide d'aide à la conception d'un bâtiment accessible' (leidraad voor het ontwerpen van gebouwen die voor iedereen toegankelijk zijn).

⁴⁰⁴ Het belang van het project is dat het verschillende inrichtingen tot stand brengt om natuurgebieden toegankelijk te maken en verschillende didactische modules neerzet die als het ware een etalage zijn van wat mogelijk is in termen van toeristische inrichtingen. De checklist voor zelfevaluatie voor de parkbeheerders en de referentiesystemen zijn ontwikkeld door Access-i. Tot slot zullen de aangepaste trajecten op het einde van het project worden doorgelicht. Elk traject zal niet voor al deze doelgroepen toegankelijk zijn, maar er wordt gestreefd naar een maximale toegankelijkheid van de inrichtingen en de plaatselijke omgeving.

⁴⁰⁵ Door zich te registreren als partner van het handvest, verklaart elke organisator dat hij kennis heeft genomen van de aanbevelingen ter bevordering van de toegankelijkheid, verbindt hij zich ertoe voorzieningen te treffen om de toegankelijkheid te garanderen, zorgt hij ervoor dat de voorzieningen toereikend zijn en in goede verhouding staan tot het verwachte publiek, verbindt hij zich ertoe duidelijke en precieze informatie te verstrekken over de getroffen voorzieningen en is hij zich ervan bewust dat het AVIQ het evenement waarschijnlijk zal bijwonen om de effectieve en efficiënte toegankelijkheid vast te stellen. Dit handvest werd ontwikkeld in samenwerking met Access-i.

⁴⁰⁶ Zo werden in 2018 acht projecten geselecteerd die de handicapdimensie integreren, goed voor een budget van meer dan € 81.000.

⁴⁰⁷ Dit project omvatte 3 initiatieven: (1) een verhoging met 20% van de subsidies voor gemeentelijke sportvoorzieningen die toegankelijk zijn; (2) informatie over de toegankelijkheid van de sportvoorzieningen in het Brussels kadaster, momenteel in uitvoering; (3) een video om de beheerders van sportcentra bewust te maken van het belang van hun toegankelijkheid om mensen met een handicap te integreren (zie:

<https://cawab.be/Handistreaming-prendre-en-compte-le-handicap-dans-toutes-les-politiques.html>).

⁴⁰⁸ Dit project omvatte 2 initiatieven: (1) de aanpassing van het lastenboek van Leefmilieu Brussel om de technische kenmerken van 7 categorieën van personen met een handicap op te nemen in plaats van één (blinden en slechthorenden, doven en slechthorenden, personen met begripsmoeilijkheden,

personen die slecht ter been zijn en personen in een rolstoel); (2) de organisatie van een opleiding voor landschapsarchitecten om hen te helpen deze nieuwe criteria in hun dossier op te nemen.

⁴⁰⁹ De brochure 'be accessible be.brussels', geproduceerd in samenwerking met de Brusselse Raad voor Musea, Attractions & Tourisme en AMT Concept, stelt een vijftigtal musea en toeristische attracties voor die toegankelijk zijn voor personen met een mobiliteitsbeperking. De activiteiten waarnaar in deze brochure wordt verwezen, bieden iedereen de mogelijkheid om op een dynamische en creatieve manier toegankelijke plaatsen en museumcollecties te ontdekken. De brochure is gratis en beschikbaar in 4 talen, in pdf-formaat: <https://visit.brussels/nl/article/toegankelijke-musea-en-toeristische-attracties-in-brussel>.

⁴¹⁰ Deze gids werd geproduceerd in samenwerking met AMT Concept (handy.brussels) en Access-i. Deze leidraad, die gratis online beschikbaar is in drie talen, bevat een handige checklist die kan worden gebruikt voor elk evenement dat in de toekomst in de openbare ruimte wordt georganiseerd. Het is in de eerste plaats gericht op spelers actief in de evenementenindustrie, zoals adverteerders, organisatoren van evenementen en agentschappen, maar ook op locatiemanagers en -eigenaren. De gids is beschikbaar in pdf-formaat: <https://visit.brussels/nl/article/handy-events-guide-sleutels-tot-toegankelijke-evenementen>.

⁴¹¹ In 2018-2019 werden 14 projecten gesubsidieerd voor een totaal budget van € 60.000.

⁴¹² In 2018 werden bijvoorbeeld twee inclusieve diensten erkend: LuAPE (Ludotheek gespecialiseerd in aangepaste spelletjes voor gehandicapte personen) en Badje (Inclusie van jongeren met een handicap in buitenschoolse activiteiten).

⁴¹³ Deze studie, die onder meer gericht is op de toegankelijkheid van infrastructuur, informatie, diensten en voorzieningen, stelt prioritaire maatregelen vast die moeten worden uitgevoerd. Meer informatie:

[http://www.ostbelgienlive.be/PortalData/2/Resources/downloads/rek/Concept de Developpement Regional Tome 4.pdf](http://www.ostbelgienlive.be/PortalData/2/Resources/downloads/rek/Concept_de_Developpement_Regional_Tome_4.pdf)

⁴¹⁴ Verordening (EU) 2017/1563 van het Europees Parlement en de Raad van 13 september 2017 inzake de grensoverschrijdende uitwisseling tussen de Unie en derde landen van exemplaren in toegankelijke vorm van bepaalde werken en ander materiaal die door het auteursrecht en naburige rechten beschermd zijn ten behoeve van personen die blind zijn, visueel beperkt of anderszins een leeshandicap hebben, *Publicatieblad van de Europese Unie*, 20 september 2017, L 242/1.

Richtlijn (EU) 2017/1564 van het Europees Parlement en de Raad van 13 september 2017 inzake bepaalde toegestane vormen van gebruik van bepaalde werken en ander materiaal die door het auteursrecht en naburige rechten beschermd zijn ten behoeve van personen die blind zijn, visueel beperkt of anderszins een leeshandicap hebben, en tot wijziging van richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij, om *Publicatieblad van de Europese Unie*, 20 september 2017, L 242/6.

De eerste beoogt de uitwisseling van kopieën in een toegankelijk formaat tussen de Europese Unie en derde landen die partij zijn bij het Verdrag van Marrakesh te regelen, de tweede beoogt de effectieve uitvoering van het Verdrag. Wat de bekrachtiging van het Verdrag van Marrakesh betreft: die is uitgevoerd door de Europese Unie.

⁴¹⁵Wet van 25 november 2018 tot omzetting in Belgisch recht van de Richtlijn 2017/1564/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 september 2017 inzake bepaalde toegestane vormen van gebruik van bepaalde werken en ander materiaal die door het auteursrecht en naburige rechten beschermd zijn ten behoeve van personen die blind zijn, visueel beperkt of anderszins een leeshandicap hebben, en tot wijziging van Richtlijn 2001/29/EG betreffende de harmonisatie van bepaalde aspecten van het auteursrecht en de naburige rechten in de informatiemaatschappij *B.S.*, 12 december 2018, p. 97102.

Deze wet heeft verschillende bepalingen van het Wetboek van economisch recht gewijzigd, waarbij nieuwe uitzonderingen op het auteursrecht en naburige rechten zijn gecreëerd ten behoeve van personen met een visuele handicap, en waarbij de toegang tot en de uitwisseling van beschermde werken in een formaat dat voor diezelfde personen toegankelijk is, zijn vergemakkelijkt.

⁴¹⁶ Persberichten worden uitgegeven ter gelegenheid van de Internationale Dag van de Personen met een Handicap en zijn ook beschikbaar op de website van Statbel:

- 23% van de personen met een handicap heeft een baan (2018) => <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/23-van-personen-met-een-handicap-heeft-werk>

3 december, Internationale Dag van de Personen met een Handicap (2017) => <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/3-december-internationale-dag-van-personen-met-een-handicap>

Uit de beschikbare cijfers blijkt aldus dat in België:

- 9% van de bevolking in de leeftijdscategorie 15-64 jaar is ernstig beperkt in zijn dagelijkse activiteiten als gevolg van een handicap, een langdurige aandoening of chronische ziekte. Vrouwen zijn hierdoor iets meer beperkt.

- 56% van deze sterk beperkte bevolking is tussen de 50 en 64 jaar oud.

- De helft heeft ten hoogste een diploma lager secundair onderwijs; slechts 14% heeft een diploma hoger onderwijs. In de totale bevolking heeft een op drie een diploma hoger onderwijs.

- Deze beperkingen hebben ook een impact op de werksituatie van deze populatie: de werkgelegenheidsgraad van deze groep is niet hoger dan 23%. Hun werkloosheidsgraad is 3 punten hoger dan bij de totale bevolking en 74% onder hen zijn inactief, dit wil zeggen dat ze geen werk hebben en niet werkzoekend zijn of niet beschikbaar zijn om te werken. Meer dan de helft (51%) van deze werknemers krijgt specifieke hulp of aangepaste inrichtingen op hun werkplek. Zo wordt het type en het volume van de gevraagde taken aangepast voor een derde van de sterk beperkte werknemers (respectievelijk 34% en 32%), krijgt 13% hulp van collega's en 9% van aangepast materiaal. Om een baan te vinden, acht 57% van de ernstig beperkte werklozen het noodzakelijk dat het soort werk voor hen geschikt is. Een derde is van mening dat de hoeveelheid taken ook moet worden aangepast, zodat ze weer kunnen werken.

- Bovendien blijkt uit de cijfers dat 22% van de personen van 16 jaar en ouder die aangeven sterk beperkt te zijn in hun dagelijkse activiteiten als gevolg van een handicap, een langdurige aandoening of chronische ziekte, het risico lopen op inkomensarmoede. Een op 10 lijdt bovendien aan ernstige materiële deprivatie.

- Ten slotte leeft 40% onder hen in een huishouden dat geen eigenaar is van zijn woning. In de totale Belgische bevolking is dat slechts het geval voor 27%.

⁴¹⁷ In het najaar van 2019 is de finale 0-meting gepland en krijgen we een eerste zicht op de brede maatschappelijke positie van personen met een handicap in Vlaanderen. De monitor zal een grote meerwaarde vormen voor de opvolging van het Verdrag in de toekomst.

⁴¹⁸ Eind 2018 werkte 1,8% van het personeel met een handicap of chronische ziekte bij de Vlaamse overheid. 48,5% waren vrouwen, terwijl het aandeel vrouwen onder het chronisch zieke of personeel met een handicap 57,2% bedroeg.

⁴¹⁹ Het verzamelen van informatie over het publiek met een handicap in het hoger onderwijs gebeurt via de volgende actoren: de Kamer van het inclusief hoger onderwijs (ChEsi) dient jaarlijks een verslag in bij de Commissie voor Inclusief Hoger Onderwijs (CESI); bovendien beschikt CESI, in samenwerking met de Academie Onderzoek en Hoger Onderwijs (ARES), over een instrument voor statistische analyse van het Inclusief Hoger Onderwijs.

⁴²⁰ De Inspectiedienst voor het volwassenen- en afstandsonderwijs verzamelt jaarlijks geanonimiseerde gegevens over verzoeken om redelijke aanpassingen van instellingen en stuurt deze door naar de Commissie voor inclusief volwassenonderwijs, die op haar beurt verslag uitbrengt aan de Regering en het Parlement.

⁴²¹ Het dossier is in mei 2019 ingediend en het AVIQ wacht op een gunstig antwoord op haar verzoek.

⁴²² In het kader van de ontwikkeling van een nieuwe computertool voor de opvolging van personen met een handicap die een beroep doen op het AVIQ, zal een medische module aan de tool worden toegevoegd. Deze module maakt het mogelijk om de medische diagnose(s) die aan de basis liggen van de handicap te achterhalen en de medische gevolgen van de handicap te kennen. De gegevens zullen worden gecodeerd met behulp van de internationale codering van ziekten - ICD10 en het Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM-V.

⁴²³ Er is momenteel een project in ontwikkeling voor het verzamelen van gegevens bij de SAFA's, de ondersteunende diensten voor gezinnen en senioren. Deze diensten komen thuis bij zieke, geïsoleerde, bejaarde of personen met een handicap of bij gezinnen in moeilijkheden om hen te helpen met hun dagelijkse taken. Deze data-inzameling maakt het mogelijk een profiel op te stellen van de begunstigden van deze diensten, hun behoeften en de diensten die hun worden aangeboden.

⁴²⁴ In het kader van de implementatie van de BelRai-tool (Belgische versie van het Resident Assessment Instrument) wordt een studie over het profiel van de begunstigden van de coördinatiecentra voor thuiszorg (CCSD) ontwikkeld. CCSD's organiseren bijstand en zorg voor personen met verlies van autonomie, waardoor deze personen in optimale welzijns- en veiligheidsomstandigheden thuis kunnen blijven wonen. Op basis van de gegevens die door BelRai worden verzameld, kan de mate van verlies van autonomie worden achterhaald. Het verzamelen van gegevens zal naar verwachting begin 2020 starten.

⁴²⁵ Zijn opdracht bestaat erin nuttige informatie te verstrekken aan personen, instellingen en diensten die het sociaal beleid en het volksgezondheidsbeleid van Brussels Gewest uitstippelen, inclusief het handicapbeleid. Hij heeft ook als opdracht om de coördinatie van het beleid en de interventies op sociaal en sanitair gebied in het Brussels Gewest te bevorderen.

⁴²⁶ Dat wil zeggen de volgende actoren: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Iriscare, Phare en de FOD Sociale Zekerheid.

⁴²⁷ De test omvat de raadpleging van bronnen (statistieken, onderzoek, enz.) en derhalve de mogelijkheid om gegevens te verzamelen en te formaliseren. Dankzij de effectenbeoordeling van projecten en beslissingen op personen met een handicap en de expertise op het gebied van handicaps zullen in de toekomst meer cijfers beschikbaar zijn. De doelstelling op middellange termijn is het opzetten van een databank om de maatregelen ten aanzien van personen met een handicap te verfijnen.

⁴²⁸ Als voorbeeld vermelden we de in juni 2016 gepubliceerde studie "L'emploi assisté, l'économie sociale et les mesures d'activation du point de vue des personnes handicapées en Communauté germanophone" (begeleid werk, sociale economie en activeringsmaatregelen vanuit het oogpunt van personen met een handicap in de Duitstalige Gemeenschap).

⁴²⁹ <http://humanitariandisabilitycharter.org/>

⁴³⁰ Art. 4, 5° Kaderdecreet van 22 juni 2007 inzake ontwikkelingssamenwerking

⁴³¹ Zo is in Mozambique een projectoproep gelanceerd over rechten inzake seksuele en reproductieve gezondheid, waarbij (ook) speciale aandacht uitgaat naar meisjes met een handicap.

⁴³² Enkele projectvoorbeelden:

-
- In het kader van de projectoproep 2018 werd een project van Damiaanactie geselecteerd dat de levenskwaliteit van leprapatiënten met een handicap in de miljoenensteden Chennai en Trichy wil verbeteren (€ 45.146);
 - In het kader van de projectoproep 2019 werden twee projecten geselecteerd: het eerste van Handicap International België rond *de duurzame toetreding van personen met een handicap tot de arbeidsmarkt in de regio Rabat-Salé-Kénitra in Marokko* (€ 125.000) en het tweede van SOLIMAMBE, dat ijvert voor *de socioprofessionele en economische inschakeling van personen met een handicap in het beroepscentrum voor personen met een handicap 'KIKESA' in Kinshasa/DRC* (€ 24.480);
 - In het bilaterale akkoord tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de regio Rabat-Salé-Kénitra werd een luik 'sociale ontwikkeling' opgenomen, waarin het thema "inclusie van personen met een handicap" aan bod komt.

Wat de samenwerking met Oost-Europa betreft, voert de Franse Gemeenschapscommissie in samenwerking met Polen twee projecten uit rond het thema 'personen met een handicap': een project rond de sociale integratie van personen met een handicap in samenwerking met het Woiwodschap Łódź en een project rond de professionele integratie van personen met een handicap in samenwerking met het Woiwodschap Groot-Polen.

⁴³³ Krachtens het Besluit van de Regering van 13 maart 2008 houdende regeling van de subsidiëring van projecten inzake ontwikkelingssamenwerking

⁴³⁴ Een samenwerkingsakkoord is een rechtshandeling die zich, in de hiërarchie van normen, tussen de Grondwet en de wet bevindt.

⁴³⁵ Samenwerkingsakkoord van 12 juni 2013 tussen de federale overheid, de gewesten en de gemeenschappen voor de oprichting van het interfederaal Centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme onder de vorm van een gemeenschappelijke instelling zoals bedoeld in artikel 92bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, B.S. 5 maart 2014, hierna 'samenwerkingsakkoord' genoemd.

⁴³⁶ Zoals vervat in de bijlage bij Resolutie 48/138 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 20 december 1993.

⁴³⁷ Het voormalige Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding verloor in 2014 zijn statuut van instelling voor de mensenrechten na de opsplitsing tussen Unia en Myria, het Federaal Migratiecentrum.

⁴³⁸ Unia werft haar personeel aan op basis van een contract. Bestuurders genieten geen straffeloosheid voor handelingen verricht die in het kader van de opdrachten van Unia. Bovendien mogen zij niet worden gedetacheerd, evenmin als de coördinatoren (artikelen 13 en 16 van het samenwerkingsakkoord).